

SERIKALI YA MAPINDUZI YA ZANZIBAR

MPANGO KAZI HOTUBA YA WAZIRI WA BIASHARA, VIWANDA NA MASOKO

MHESHIMIWA NASSOR AHMED MAZRUI,

**KATIKA BARAZA LA WAWAKILISHI LA ZANZIBAR
KUHUSU MAKADIRIO YA MAPATO NA MATUMIZI KWA
MWAKA WA FEDHA 2015/2015**

JUNI, 2015

**HOTUBA YA WAZIRI WA BIASHARA, VIWANDA
NA MASOKO
MHESHIMIWA NASSOR AHMED MAZRUI,
KATIKA BARAZA LA WAWAKILISHI LA
ZANZIBAR
KUHUSU MAKADIRIO YA MAPATO NA
MATUMIZI KWA
MWAKA WA FEDHA 2015/2016**

I. UTANGULIZI:

1. **Mheshimiwa Spika**, Naomba kutoa hoja kwamba Baraza lako Tukufu sasa likae kama Kamati ya Mapato na Matumizi kwa ajili ya kupokea, kuzingatia, kuchangia na hatimae kuidhinisha makadirio ya mapato na matumizi ya Wizara ya Biashara, Viwanda na Masoko kwa kazi za kawaida na maendeleo kwa mwaka wa fedha 2015/2016.
2. **Mheshimiwa Spika**, Kwanza naomba kumshukuru Mwenyezi Mungu Mtukufu kwa kutuwezesha kufika katika ukumbi huu hii leo tukiwa wazima na afya njema. Aidha naomba kuchukuwa fursa hii kukushukuru wewe binafsi pamoja na wajumbe wa Baraza lako Tukufu kwa mashirikiano makubwa, michango na ushauri mliotupatia kwa lengo la kufanikisha utekelezaji wa malengo ya Wizara kwa mwaka wa fedha 2014/2015 na kwa kipindi chote kuanzia mwaka 2010
3. **Mheshimiwa Spika**, Napenda kuchukua fursa hii pia kumpongeza kwa dhati Rais wa Zanzibar na

Mwenyekiti wa Baraza la Mapinduzi, Mheshimiwa Dk. Ali Mohamed Shein kwa kuongoza nchi yetu kwa uadilifu, hekima na upendo mkubwa ulioziwezesha nchi yetu kuwa na amani, utulivu na mshikamano uliowafanya wananchi kuendelea kutekeleza shughuli zao za kiuchumi, biashara na uwekezaji bila wasiwasi wowote. Aidha, nachukua fursa hii kukupongeza wewe binafsi kwa kuwa mstari wa mbele katika kuhakikisha Serikali ya Mapinduzi ya Zanzibar inawatumikia wananchi kwa usawa bila ya ubaguzi au upendeleo. Kadhalika, nachukua fursa hii kuwapongeza Makamu wa Kwanza wa Rais, Mheshimiwa Maalim Seif Shariff Hamad na Makamu wa Pili wa Rais, Mheshimiwa Balozi Seif Ali Iddi kwa jitihada zao za dhati wanazozichukua za kumsaidia Mheshimiwa Rais wa Zanzibar katika kuwatumikia wananchi wa Zanzibar.

4. **Mheshimiwa Spika**, Napenda vile vile kuchukua fursa hii kuwashukuru kwa dhati ya moyo wangu Naibu Waziri wangu Mheshimiwa, Thuwaybah Edington Kissasi, Katibu Mkuu Nd. Julian Banzi Raphael, Naibu Katibu Mkuu Dkt. Said Seif Mzee, Wakurugenzi na Viongozi wote wa taasisi na mashirika yaliyo chini ya Wizara yangu pamoja na wafanyakazi wote kwa juhudi zao kubwa za kuchapa kazi pamoja na mashirikiano makubwa wanayonipatia. Hakika bila ya msaada wao ingeniwia vigumu kutekeleza majukumu yangu.
5. **Mheshimiwa Spika**, Matayarisho ya bajeti hii yamezingatia malengo ya Dira ya Maendeleo ya

Zanzibar ya 2020, Mpango wa Ukuzaji Uchumi na Kuondoa Umasikini Zanzibar (MKUZA), Maelekezo ya Serikali pamoja na ukomo wa bajeti. Kadhalika, mapendekezo haya yamezingatia muongozo wa utayarishaji bajeti uliotolewa na Wizara ya Fedha na Tume ya Mipango ambao umesisitiza utayarishaji wa bajeti kwa kuzingatia changamoto zifuatazo:

- i. Kushuka kwa mapato ya ndani;
- ii. Kusita au kupungua kwa misaada ya kuendesha bajeti;
- iii. Kudhoofika kwa sarafu ya Tanzania; na
- iv. Kujitokeza matumizi muhimu ya Serikali na yale ya dharura

6. **Mheshimiwa Spika**, Pamoja na mazingatio ya hapo juu, utayarishaji wa mapendekezo haya ulizingatia pia matukio mbali mbali yaliyojitokeza ulimwenguni ambayo yamekuwa na athari za moja kwa moja katika mwenendo wa biashara na uchumi duniani. Matukio hayo ni kama vile mwenendo wa uwekezaji duniani, biashara, fedha na pia machafuko ya kisiasa katika baadhi ya maeneo duniani.

7. **Mheshimiwa Spika**, Kama kawaida, mapendekezo ya bajeti hii yamepitia katika ngazi mbali mbali za uzingatiaji wa awali ikiwemo Kamati ya Fedha,

Biashara na Kilimo ya Baraza la Wawakilishi. Naomba kuchukua fursa hii kuishukuru sana Kamati ya Fedha, Biashara na Kilimo ya Baraza la Wawakilishi inayoongozwa na Mheshimiwa Hija Hassan Hija Mwakilishi wa Jimbo la Kiwani kwa kuchambua mapendekezo ya awali bajeti hii na hatimae kuridhia kuwasilishwa mbele ya Baraza lako Tukufu kwa kujadiliwa na kuidhinishwa.

8. **Mheshimiwa Spika**, Katika hotuba yangu hii, nitaanza kwa kufanya mapitio ya jumla kuhusu mwenendo wa biashara duniani, mwenendo wa biashara Zanzibar, mapitio ya hali ya viwanda, utekelezaji wa malengo ya bajeti ya Wizara kwa mwaka 2014/2015, hali ya mashirika na taasisi zinazosimamiwa na Wizara, kubainisha changamoto zilizojitokeza katika kutekeleza bajeti ya mwaka 2014/2015, na hatimae kubainisha Programu za Wizara kwa mwaka 2015/2016.

II. **MWENENDO WA BIASHARA:**

Hali ya Biashara Duniani:

9. **Mheshimiwa Spika**, kwa ujumla hali ya biashara duniani iliendelea kuimarika hadi kufikia asilimia 2.8 mwaka 2014 ikilinganishwa na asilimia 2.1 mwaka 2013. Ukuaji huo hata hivyo bado uko chini ikilinganishwa na ukuaji wa wastani wa asilimia 5.1 katika kipindi cha 1993 – 2013. Hivyo kwa ujumla ukuaji wa biashara duniani bado haujatengemaa na

kurudi katika kiwango chake cha miaka ishirini iliyopita.

- 10. Mheshimiwa Spika**, kutokana na ukuaji huo , wastani wa usafirishaji bidhaa kutoka nchi zinazoendelea ulikuwa kwa wastani wa asilimia 3.3 ikilinganishwa na usafirishaji bidhaa kutoka nchi zilizoendelea ambao ulikuwa wa wastani wa asilimia 2.2 kwa mwaka 2014 (**Mchoro Nam.1**).

Usafirishaji Bidhaa Duniani

- 11. Mheshimiwa Spika**, taarifa za biashara ya kimataifa za mwaka 2014 zinaonesha usafirishaji ulifikia USD 18,427 bilioni kwa mwaka 2014, ambapo nchi za Ulaya ziliongoza kwa kusafirisha bidhaa zenye thamani ya USD 6,736 bilioni sawa na asilimia 36.5 ya usafirishaji wote duniani, zikifuatiwa na nchi Asia zilizosafirisha bidhaa zenye thamani ya USD 5,916 bilioni sawa na asilimia 32.1 ya usafirishaji wote. Marekani ya Kaskazini imekuwa ni nchi ya tatu ikisafirisha bidhaa zenye thamani ya USD 2,495 bilioni, sawa na asilimia 13.5 ya bidhaa zote zilizosafirishwa. Nchi za Afrika zilisafirisha bidhaa zenye thamani ya USD 557 bilioni sawa na asilimia 3.0 ya usafirishaji wote.

Uagizaji Bidhaa Duniani

- 12. Mheshimiwa Spika**, kwa upande wa uagizaji bidhaa duniani, jumla ya bidhaa zenye thamani ya

USD 18,574 bilioni ziliagizwa kwa mwaka 2014. Nchi ambazo ziliongoza katika uagiziaji huo ni za Ulaya (USD 6,717 bilioni), nchi za Asia (USD 5,874 bilioni), na Marekani ya kaskazini (USD 3297 bilioni). Katika uagiziaji huo wa bidhaa, nchi za Afrika ziliagiza bidhaa zenye thamani ya 647 bilioni kwa mwaka 2014.

Hali ya Biashara Zanzibar:

Usafirishaji Bidhaa:

- 13. Mheshimiwa Spika,** kwa upande wa Zanzibar kwa mwaka 2014, mwenendo wa usafirishaji bidhaa uliendelea kuimarika kwa kuuza nje bidhaa zenye thamani ya TZS 133,591.7 milioni kutoka bidhaa zenye thamani ya TZS 87,799.6 milioni mwaka 2013 sawa na ongezeko la asilimia 52.14. Usafirishaji huo umechangiwa kwa kiasi kikubwa na mazao ya mwani na karafuu ambayo usafirishaji wake umefikia TZS 103,979.2 milioni kutoka TZS 75,392.6 milioni mwaka 2013. Hili ni ongezeko la asilimia 77.8 ya usafirishaji wote kwa mwaka 2014.

- 14. Mheshimiwa Spika,** Nchi ambazo Zanzibar imesafirisha bidhaa zake kwa wingi ni India (TZS 63,539.7milioni), Comoro (TZS 17,780.7 milioni), Singapore (TZS 14,119.9 milioni), UAE (TZS 9,797.9 milioni) na Kenya (TZS 6,068.2 milioni).

Uagiziaji Bidhaa:

15. **Mheshimiwa Spika**, Kwa upande wa Uagiziaji bidhaa kwa kipindi cha mwaka 2014, jumla ya bidhaa zenye thamani ya TZS. 279,552.8 milioni ziliagizwa ikilinganishwa na uagiziaji wa TZS. 208,051.9 milioni mwaka 2013.

16. **Mheshimiwa Spika**, Pamoja na mwenendo mzuri wa usafirishaji bidhaa nje, urari wa bidhaa kwa usafirishaji nje bado umeendelea kuongezeka dhidi ya Zanzibar. Urari huo unaongezeka zaidi tunapozingatia mwenendo wa uagiziaji wa mafuta ya nishati. Uagiziaji wa mafuta ya nishati umeongezeka kutoka TZS 109,169.0 milioni mwaka 2013 hadi kufikia TZS 126, 227 milioni mwaka 2014. **Jadweli Nam 1** linachambua mwenendo wa uagiziaji mafuta ya nishati nchini.

Biashara Baina ya Zanzibar na Tanzania Bara:

17. **Mheshimiwa Spika**, Biashara baina ya Zanzibar na Tanzania Bara inahusisha bidhaa zinazozalishwa Zanzibar na kuuzwa katika soko la Tanzania Bara na bidhaa zinazoagizwa kutoka nje na kuhaulishwa kwenda Tanzania bara, kwa upande mmoja na bidhaa zinazotoka Tanzania bara kuja katika soko la Zanzibar kwa upande wa pili. Kwa mwaka 2014, Zanzibar ilisafirisha bidhaa zenye thamani ya TZS 366,354.2 milioni kwenda Tanzania Bara, ikilinganishwa na usafirishaji wa bidhaa zenye TZS 501,204.2 milioni kwa mwaka 2013. Aidha, kwa upande wa Uagiziaji bidhaa kutoka Tanzania Bara, Zanzibar iliagiza bidhaa zenye thamani ya TZS.

64,296.4 milioni kwa mwaka 2014 ikilinganishwa na Uagiziaji wa bidhaa zenye thamani ya 61, 869.3 milioni kwa mwaka 2013.

18. Kutokana na mwenendo huo, Mheshimiwa Spika, urari wa biashara kati ya Zanzibar na Tanzania Bara uliendelea kuwa mzuri kutoka nakisi ya TZS 3,341.1 milioni ya mwaka 2011 hadi ziada ya TZS 302,057 milioni mwaka 2014, kama inavyoonekana katika **Jadweli Nam 2**.

III. HALI YA MASOKO

19. **Mheshimiwa Spika**, Zanzibar imekuwa inafanya biashara na nchi mbali mbali zikiwemo zile za Kikanda na Kimataifa. Nchi ambazo ziliongoza katika kufanya biashara na Zanzibar kwa mwaka 2014 zilikuwa India, Singapore, UAE, na Marekani ya Kaskazini. Mauzo ya bidha katika soko la India yaliongezeka kutoka bidhaa zenye thamani ya TZS 35,489.9 Milioni katika mwaka 2013 hadi bidhaa zenye thamani ya TZS 63,539.7 milioni mwaka 2014. Kwa upande wa soko la UAE mauzo ya bidhaa kutoka Zanzibar yalipungua kwa mwaka 2014 hadi kufikia TZS 9,797.9 milioni kutoka bidhaa zenye thamani ya TZS 18,961.8 milioni mwaka 2013.

Mwenendo wa Bei za Chakula Duniani:

20. **Mheshimiwa Spika**, hali ya uzalishaji chakula duniani kwa mwaka 2014 iliendelea kuwa ya

kuridhisha na kupelekea bei ya vyakula kama mchele, sukari na ngano kuteremka katika soko la dunia. Aidha, kuendelea kushuka kwa bei ya mafuta duniani kuliongezea kuwepo kwa mwenendo mzuri wa bei za bidhaa hizo. Hata hivyo, zipo dalili za kuwepo kwa ongezeko bei ya mafuta katika soko la dunia, na hivyo kuathiri mwenendo wa bei ya bidhaa hiyo. Vikwazo vya kibiashara iliyoekewa Urusi na Jumuiya ya Ulaya vitaweza kuathiri mwenendo wa upatikanaji mazao ya nafaka hasa ngano katika soko la dunia na hivyo kuathiri bei zake. Mwenendo wa bei za chakula katika soko la dunia kwa sasa unaonekana katika **Jadweli Nam 3**.

Mwenendo wa Uagizaji na Bei za Chakula katika Soko la Ndani:

21. **Mheshimiwa Spika**, Hali ya uagizaji wa chakula muhimu hapa Zanzibar, ilionesha kuwepo kwa wastani wa tani 124, 189 za chakula muhimu (Mchele, Sukari na Unga wa Ngano) kwa ajili ya matumizi ya soko la ndani hadi kufikia mwezi Machi, 2015. **Jadweli Nam 4** linachambua hali ya uagizaji chakula katika kipindi cha mwaka 2014/2015.
22. **Mheshimiwa Spika**, Kwa upande wa mwenendo wa bei za bidhaa hizo za chakula muhimu uliendelea kuwa wa utulivu kutokana na Serikali kuendelea na hatua za kiseru za kusimamia bei za chakula muhimu kwa kushirikiana na wafanyabiashara. Hata hivyo, katika kipindi cha mwezi wa Mei, 2015 kulijitokeza upandaji wa bei za bidhaa muhimu za chakula

uliosababishwa na kupanda kwa thamani ya dola ya kimarekani ambayo ilichangia kushuka kwa Shillingi ya Tanzania. Sababu nyengine ni athari zilizotokana na mvua ya masika kwa upande wa bidhaa zilizotoka Tanzania Bara. Hata hivyo, bei hizo za chakula muhimu katika soko la Zanzibar ziliendelea kuwa na utulivu katika kipindi cha mwaka 2014/2015 kama inavyoonekana katika **Jadweli Nam 5**.

Mwenendo wa Bei ya Karafuu na Mwani

- 23. Mheshimiwa Spika**, Wizara yangu imeendelea kufuatilia mwenendo wa bei za mazao ya mwani na karafuu ambayo huzalishwa na kusafirishwa na Zanzibar. Katika kipindi cha mwaka 2014, bei ya karafuu katika soko la dunia ilikuwa kati ya USD 9,000 hadi USD 11,500 kwa tani. Kwa upande wa soko la ndani, Serikali bado inaendelea kutoa asilimia 80 ya bei ya kuuzia karafuu nje kwa wakulima wa zao hilo. Kwa upande wa zao la mwani, bei katika soko la dunia imekuwa kati ya USD 0.5 hadi USD 2.5 kwa kilo moja katika soko la dunia. Aidha, bei ya zao hilo katika soko la ndani imekuwa ikiuzwa kati ya TZS 450 na TZS 500.

Mazingira ya kufanya Biashara

- 24. Mheshimiwa Spika**, Serikali imeanzisha Mpango wa Matokeo kwa Ustawi (Results for Prosperity – R4P) ulioanza kutekelezwa mwaka jana kwa ajili ya kuimarisha na kukuza sekta ya utalii. Ili kutekeleza Mpango huo ililazimika pia kuimarisha mazingira ya biashara na ukusanyaji rasilimali fedha. Hivyo,

mpango huo licha ya kuizingatia sekta ya utalii ulihusisha pia programu nyengine mbili ambazo ni uimarishaji mazingira ya biashara na ile ya ukusanyaji rasilimali fedha.

25. Mheshimiwa Spika, Katika utekelezaji wa Mpango huo Wizara yangu ina jukumu la kusimamia uimarishaji wa Mazingira ya Biashara kwa kuzingatia taarifa ya tathmini ya Benki ya Dunia ya mwaka 2010. Katika hatua za awali, Wizara yangu kwa kushirikiana na taasisi nyengine za Serikali na sekta binafsi imepangiwa kutekeleza majukumu yafuatayo:

- i. Kuandaa Sera na Sheria ya kuendeleza ujasiriamali
- ii. Kuanzisha vitamizi (incubators) tatu kwa kuendeleza wajasiriamali
- iii. Kuanzisha vituo vitano (5) vya kutoa huduma kwa wajasiriamali (Business Development Services)
- iv. Kutoa elimu ya taratibu za usajili wa biashara
- v. Kuanzisha mfumo wa usajili wa biashara kwa njia ya elektroniki
- vi. Kuandaa mpango wa kuanzisha mitaala ya ujasiriamali katika maskuli
- vii. Kutafiti njia ya kuwezesha wajasiriamali kupata mikopo hasa kwa kutumia mali (Asset – based financing)

Urahisishaji Biashara (Trade Facilitation)

- 26. Mheshimiwa Spika** Urahisishaji Biashara (trade facilitation) ni moja kati ya maeneo muhimu ya kuzingatiwa katika suala zima la ukuzaji biashara katika nchi. Ukuaji wa biashara unaojumuisha kuongezeka kwa usafishaji na uagizaji wa bidhaa pamoja na ukuaji wa biashara ya ndani unategemea sana uondoshaji wa vikwazo vya biashara (trade barriers) na kuwepo urahisi katika kufanya biashara. Upatikanaji wa huduma na miundo mbinu muhimu kama vile bandari, barabara pamoja na viwanja vya ndege ni eneo muhimu katika kukuza biashara katika nchi.
- 27. Mheshimiwa Spika** Katika kufikia lengo la kukuza biashara, Shirika la Biashara Duniani (WTO) lilifanya mkutano wake huko Singapore ulikuja na maeneo ambayo yalijulikana kama “singapore issues”. Maeneo hayo yalijumuisha:
- i. Urahisishaji biashara (trade facilitation);
 - ii. Uwekezaji (investment);
 - iii. Uwazi katika masuala ya ugavi (transparency in government procurement);
na
 - iv. Ushindani (Competition).
- 28. Mheshimiwa Spika**, Nchi nyingi wanachama wa umoja huo zimeteteleza masuala ya uwekezaji, uwazi katika ugavi na ushindani katika kiwango kizuri. Hata hivyo, suala la urahisishaji biashara halijatekelezwa vizuri hadi sasa. Kutokana na ugumu

wa utekelezaji wa suala hili nchi wanachama zimelazimika kufanya tathmini ya jinsi zitakavyoweza kutekeleza suala hili kwa kuzingatia uwezo wa kitaalamu, kifedha, kisheria na matumizi ya teknolojia ya mawasiliano.

- 29. Mheshimiwa Spika,** Tathmini iliyofanywa imegawa utekelezaji suala katika maeneo matatu ambayo kundi A litakalohusisha maeneo yatakayoweza kutekelezwa na nchi wanachama mara kwa haraka zaidi. Maeneo hayo ni pamoja na haki ya kukata rufaa, taarifa, na adhabu (right to appeal, notification, penalt na risk management). Kundi B litahusisha maeneo ambayo utekelezaji wake unahitaji muda. Maeneo hayo ni pamoja na fursa ya kutoa maoni kabla ya Mkataba, mashauriano, zuio, na malipo kwa njia ya elektroniki (opportunity to comment before entry into force, consultations, advance rulings, detention, electronic payment), na kundi C litahusisha maeneo ambayo utekelezaji wake unahitaji msaada wa kiufundi na kifedha. Maeneo hayo yanajumuisha uchapishaji wa taarifa, upatikanaji wa taarifa kupitia tovuti, sehemu za maulizo, taratibu za uchunguzi, uwekaji mzuri wa bidhaa zinazoweza kuharibika mapema, utumiaji wa viwango vya kimataifa, na uwepo wa sehemu moja ya masuala ya forodha (publication, information available through internet, enquiry points, test procedures, handling of perishable goods, use of international standards, single window at customs).

30. Mheshimiwa Spika, Hatua ambao zinazohitaji kutekelezwa katika suala zima urahishaji biashara ni pamoja na:

- i. Kutoa elimu na uhamasishaji kwa wadau wengi zaidi wa taasisi za serikali na sekta binafsi kuhusu urahisishaji wa biashara ili kukuza uchumi.
- ii. Kuandaa miradi ya kissekta inayohusiana na urahisishaji biashara ambayo itahitaji misaada ya kifedha.
- iii. Kuunda mfumo wa usimamizi utakaowezesha utekelezaji wa suala hili.

IV. MAENDELEO YA VIWANDA

31. Mheshimiwa Spika, Thamani ya bidhaa zilizozalishwa viwandani imeongezeka kutoka TZS 128.9 bilioni mwaka 2013 hadi kufikia TZS 136 bilioni mwaka 2014. Hili ni sawa na ongezeko la asilimia 5.5. Ongezeko hilo limechangiwa kwa sehemu kubwa na viwanda vya kati vya usafishaji nafaka, usindikaji maziwa, uzalishaji sukari na maji ya kunywa. Kadhalika, uzalishaji katika viwanda vidogo vidogo kama vile utengenezaji wa sabuni, bidhaa za viungo uliendelea kuimarika na kuchangia katika thamani ya bidhaa za viwanda.

Pamoja na ukuaji huo Mheshimiwa Spika, mchango wa sekta ya usarifu wa bidhaa (manufacturing) katika Pato la Taifa (GDP) uliongezeka kufikia

asilimia 9.9 mwaka 2014 kutoka asilimia 6.9 mwaka 2013.

- 32. Mheshimiwa Spika**, Nafahamu uwepo wa shauku kubwa miongoni mwa Waheshimiwa Wajumbe na wananchi kwa ujumla ya kutaka kuwepo kwa kasi zaidi ya ujenzi wa viwanda ili kuongeza kasi ya ukuaji wa uchumi, ajira, kupanuka kwa wigo wa mapato ya Serikali na ustawi wa wananchi kwa ujumla. Jukumu la Serikali katika lengo hili ni kuhakikisha kuwa mazingira ya uwekezaji katika viwanda yanaimarishwa ili kuiwezesha sekta binafsi kushiriki kikamilifu kuchochea kasi ya uimarishaji na uanzishaji wa miradi ya viwanda. Kwa kushirikiana na wadau wa maendeleo, Serikali inaendelea na juhudi za kuandaa Sera ya Maendeleo ya Viwanda pamoja na kuandaa Sera ya Maendeleo ya Sekta binafsi na mkakati wa utekelezaji wake.

V. UTEKELEZAJI WA BAJETI YA WIZARA KWA MWAKA 2014- 2015:

- 33. Mheshimiwa Spika**, baada ya kutoa maelezo hayo ya utangulizi pamoja na mapitio ya hali ya biashara na viwanda, naomba sasa kufanya mapitio ya utekelezaji wa bajeti kwa mwaka 2014/2015.

Matumizi ya Wizara kwa mwaka wa fedha 2014/2015

- 34. Mheshimiwa Spika,** Kwa upande wa matumizi, Wizara ilitengewa jumla ya TZS 5,864.30 milioni kwa ajili ya kutekeleza malengo yake kwa mwaka 2014/2015. Kati ya fedha hizo TZS 2,486.3 milioni kwa kazi za kawaida, TZS 2,335.7 milioni kwa kazi za maendeleo na TZS 1,042.3 kwa ajili ya ruzuku kwa taasisi zilizopo chini ya Wizara.

Mgawanyo wa matumizi hayo ulikuwa kama ifuatavyo:

TZS

(mil)

i. Matumizi ya kawaida

a. Mishahara	1,240.40
b. Matumizi mengineyo	<u>1,245.90</u>

2,486.3

ii. Matumizi ya Maendeleo

2,335.7

iii. Ruzuku

1,042.3

Jumla

5,864.30

- 35. Mheshimiwa Spika**, Hadi kufikia Machi, 2015, Wizara iliingiziwa Jumla ya TZS 2,621.24 milioni, ambazo zilikuwa ni sawa na asilimia 65 ya fedha zilizopangwa kutumika kwa kipindi hicho ambacho ni sawa na asilimia 45 ya bajeti ya mwaka. Mchanganuo wa matumizi hayo unaoneshwa katika **Jadweli Nam 6** na **Jadweli Nam 7** zilizoambatishwa katika hotuba hii.

Ukusanyaji wa Mapato

- 36. Mheshimiwa Spika**, katika mwaka wa fedha 2014 – 2015 Wizara yangu ilipangiwa lengo la kukusanya mapato ya TZS 100.0 milioni kutoka katika vianzio vyake mbali mbali. Hadi kufikia tarehe 31 Mei, 2015, jumla ya TZS 84.8 milioni zilikusanywa na kuingizwa katika Mfuko Mkuu wa Serikali.

Utekelezaji wa Malengo ya Bajeti:

- 37. Mheshimiwa Spika**, Kwa mwaka 2014 - 2015 Wizara ilijipangia kutekeleza malengo 36, ambayo ufafanuzi wake unafanywa kiidara kama ifuatavyo:

IDARA YA MIPANGO, SERA NA UTAFITI:

- 38. Mheshimiwa Spika**, kwa mwaka wa fedha 2014/2015, Idara ya Mipango, Sera na Utafiti

ilijipangia kutekeleza malengo tisa (9). Utekelezaji wa malengo hayo ni kama ifuatavyo:

i. Uandaaji wa Sera ya Kumlinda Mtumiaji na Sera ya Maendeleo ya Viwanda

- 39. Mheshimiwa Spika,** Dhana ya kumlinda mtumiaji ni pana na inahusisha mkusanyiko wa Sheria na vyombo mbali mbali vya udhibiti wa usalama na ubora wa bidhaa na huduma zinazopatikana katika soko. Ili kujenga mfumo bora wa usimamizi na kumlinda mtumiaji (Consumer Protection Policy) Wizara yangu imeanzisha juhudi za kuandaa Sera kwa madhumuni hayo. Uandaaji wa sera hiyo utahusisha taasisi mbali mbali za Serikali pamoja na sekta binafsi. Katika kutekeleza lengo hili, Wizara imeshachukua hatua za awali za kuandaa dhana ya Sera yenyewe ambayo itatumika kushirikisha wadau wengine katika mchakato wa kuandaa sera yenyewe.
- 40. Mheshimiwa Spika,** kwa upande wa uandaaji wa Sera ya Maendeleo ya nilieleza katika hotuba yangu ya 2014/2015 kuwa Serikali inashirikiana na Shirika la Viwanda la Umoja wa Mataifa (UNIDO) kuandaa Sera ya viwanda ambapo hatua hizo zinaambatana na uimarishaji wa uwezo wa wataalamu wa ndani katika kuandaa Sera hiyo. Kazi hii bado inaendelea ingawa kasi yake ni ndogo.

ii. Mapitio ya Sera ya Wafanyabiashara wadogo wadogo (SMEs):

- 41. Mheshimiwa Spika**, katika kutekeleza lengo hili, Idara inaendelea kukusanya taarifa muhimu za utekelezaji wa Sera hiyo na kutathmini mafanikio na matatizo yake.

iii. Sheria ya Maendeleo ya Wafanyabiashara wadogo wadogo (SMEs)

- 42. Mheshimiwa Spika**, katika hotuba yangu ya bajeti ya mwaka jana nililiarifu Baraza lako kuhusiana na azma ya Serikali ya kuweka mfumo wa kisheria utakaosimamia maendeleo wajasiriamali kwa kuandaa Sheria ya Maendeleo ya wajasiriamali. Utayarishaji wa Sheria hiyo umeanza na itazingatiwa pamoja na Sera ya ukuzaji ujasiriamali inayoendelea kutayarishwa.

iv. Kufanya utafiti wa bidhaa;

- 43. Mheshimiwa Spika**, Idara ilijipangia lengo la kufanya utafiti wa uzalishaji na upatikanaji wa masoko kwa mazao mawili ya mananasi na viazi vitamu. Katika kutekeleza lengo hili, Idara imekamilisha kazi ya ukusanyaji wa taarifa muhimu za awali zikiwemo za hali ya uzalishaji wa mazao hayo pamoja na ukubwa wa maeneo ya uzalishaji. Hata hivyo, hatua inayofuata katika kutekeleza lengo

hilo ni kukusanya takwimu za masoko ya bidhaa hizo ambazo zinazalishwa kwa msimu maalum hapa nchini.

v. Uratibu wa Utekelezaji wa Mkakati wa Usafirishaji Bidhaa Nje (National Export Strategy – NES):

- 44. Mheshimiwa Spika,** Kama nilivyoeleza katika hotuba zangu zilizotangulia kuhusiana na suala hili la uratibu wa Mkakati wa Usafirishaji Bidhaa Nje kuna mafanikio na changamoto ambazo zinazoikabili kazi ya uratibu huo. Mafanikio yaliyopatikana ni pamoja na upelekaji wa umeme kisiwani Pemba, kufanya matengenezo ya uwanja wa ndege wa Zanzibar, kufanya utafiti wa Eneo Tengefu la Uchumi la Zanzibar, kuanzisha Taasisi ya Viwango ya Zanzibar, Kuanzisha chombo cha kusimamia utaoaji wa leseni za biashara, kufanya mapitio kwa Sheria za Biashara, na Kuandaa na kutekeleza Mkakati wa Maendeleo ya Karafuu. Hatua hizo zilizotekelezwa ni moja wapo wa njia za kuongeza usafirishaji wa bidhaa. Aidha, Mkakati huo pia unabiliwa na changamoto ni pamoja na ukosefu wa fedha pamoja na ushiriki mdogo kwa taasisi zinazohusika na utekelezaji wa Mkakati huo.
- 45. Mheshimiwa Spika,** Katika kukabiliana na changamoto za utekelezaji wa Mkakati huo, Wizara imeuingiza Mkakati huu kati Mradi wa “Enhanced Integrated Framework Tier 1” (Capacity Building for Trade Mainstreaming) ili kuweza kufanikisha utekelezaji wake. Moja ya shughuli ambazo

zitafanyiwa kazi katika kutekeleza Mkakati huu katika kipindi cha mwaka 2015/2016 ni kuufanyia mapitio kwa kushirikiana na Wizara ya Viwanda na Biashara ya Tanzania Bara.

Katika kufanikisha kazi hiyo ya mapitio, Wizara imekusanya takwimu za utekelezaji wa Mkakati ambazo zilipelekea kuandaa dhana ya awali ambayo iliwasilishwa Wizara ya Viwanda na Biashara, Tanzania Bara kwa ajili ya kuandaa dhana moja ya Tanzania itakayopelekwa Benki ya Dunia kwa kuanza taratibu za ufanyaji wa mapitio.

vi. Uandaaji wa Bajeti ya Wizara

- 46. Mheshimiwa Spika**, katika kutekeleza lengo hili, Idara imeandaa taarifa mbali mbali za utekelezaji wa malengo ya bajeti iliyopanga kutekeleza katika kipindi cha mwaka 2014/15 ambazo zimewasilishwa katika Kamati za Baraza la Wawakilishi. Aidha, Wizara imeandaa vipaumbele na makisio ya ukusanyaji mapato pamoja na kuandaa taarifa ya mapato na matumizi kwa mwaka 2015/16, kama itakavyoelezwa huko mbele.

vii. Ushiriki wa Mikutano ya Kikanda, na Kimataifa inayohusiana na Sera, Sheria na taratibu za kibiashara

- 47. Mheshimiwa Spika**, katika kutekeleza lengo hili Wizara ilishiriki katika mikutano saba (7) ya majadiliano katika Jumuiya ya Afrika Mashariki

(EAC). Mikutano hiyo ilizungumzia masuala ya Uondoshaji wa Vikwazo vya biashara baina ya nchi wanachama ambapo kazi ya kuainisha vikwazo ambavyo vinazorotesha biashara katika Jumuiya inaendelea kufanyika. Aidha, majadiliano ya utekelezaji wa Itifaki ya Soko la Pamoja ya Jumuiya ya Afrika Mashariki kwa kuandaa Mpango utekelezaji wa Itifaki hiyo. kwa upande wa majadiliano kati ya EAC na Jumuiya ya Ulaya umekwishiwa saina.

viii. Ulinzi wa Zao la Karafuu

- 48. Mheshimiwa Spika**, katika kuendelea na ulinzi wa zao la karafuu, Wizara imeratibu shughuli za Kikosi Kazi maalum kilichoanzishwa kwa ajili ya ulinzi dhidi ya magendo ya zao la karafuu. Mikakati hiyo ilikuwa ni pamoja na kuweka kambi za ulinzi (detach) katika maeneo yenye uwezekano mkubwa wa kutoroshea karafuu, kuweka viziwi barabarani (Roadblocks), na kuendesha doria.

ix. Utekelezaji wa Masuala Mtambuka (Cross – Cutting Issues)

- 49. Mheshimiwa Spika**, katika kutekeleza lengo hili, Wizara imeshiriki katika mikutano miwili inayohusiana na Jinsia na masuala ya maambukizi ya HIV na UKIMWI. Aidha, Idara imeandaa kikao

kimoja kinachohusiana na utoaji wa uelewa kuhusiana na Taasisi ya Kupambana na Rushwa kwa uongozi wa Wizara.

MIRADI YA MAENDELEO KWA MWAKA 2014/2015

- 50. Mheshimiwa Spika,** Kwa mwaka 2014/2015 Wizara ilitekeleza miradi minne (4), ambayo utekelezaji wake unasimamiwa na Idara ya Mipango, Sera na Utafiti. Utekelezaji huo ni kama ufuatavyo:

Mradi wa Mkakati wa Kuendeleza zao la Karafuu

- 51. Mheshimiwa Spika,** katika kutekeleza Mradi huu wa Mkakati wa kuendeleza zao la karafuu, masuala yafuatayo yalitekelezwa:
- i. Taarifa kuhusu umuhimu wa karafuu kiuchumi na matumizi yake (Inspiration Book) imeandaliwa;
 - ii. Maandalizi ya viwango na uthibitishaji wa karafuu (standards and certification) yanaendelea;
 - iii. Kanuni za Sheria ya kulinda Haki za Tasnia ya Mali za Ubunifu Nam.4 ya 2008 zimekamilika;

- iv. Kituo cha kufanyia ufungashaji wa bidhaa za viungo kimetayarishwa katika eneo la Saateni na tayari kimeanza kazi;
- v. Hati ya uthibitisho wa Kilimo hai (Organic Certificate) imetolewa na TanCet kwa ajili ya eneo ambalo litatumika kwa ufungashaji wa bidhaa za viungo.

Mradi wa Kujenga Uwezo wa Kukondoesha Biashara Zanzibar

52. Mheshimiwa Spika, katika hotuba yangu kama hii kwa mwaka 2014/2015 nililiarifu Baraza lako Tukufu kuwa Serikali kwa kushirikiana na Mpango wa Maendeleo wa Umoja wa Mataifa (UNDP) chini ya mradi wa kukondoesha biashara (Trade Mainstreaming) inaandaa Mpango Mkuu (Master Plan) ya uendelezaji wa kituo cha maonesho ya Biashara. Naomba kuarifu kuwa Mpango Mkuu huo tayari umekamilika na kuwasilishwa Serikalini kwa mazingatio.

Kadhalika, chini ya mradi huu hatua ya kuimarisha uwezo wa baadhi ya vyombo vya Serikali zilichukuliwa kwa kuandaa mafunzo katika maeneo yafuatayo:

- i. Uibuaji wa miradi, usimamizi, ufuatiliaji na tathmini;

- ii. Kuimarisha uwezo wa kuchambua takwimu za biashara kwa kutumia vifurushi vya takwimu (Statistical Packages)

Mafunzo hayo yalitolewa kwa maofisa wa Wizara na sekta binafsi Unguja na Pemba. Kadhalika, Ziara maalum za mafunzo nje na ndani ya nchi ziliandaliwa chini ya mradi huu.

Mradi wa Kuimarisha Taasisi ya Viwango (ZBS)

53. **Mheshimiwa Spika**, katika kutekeleza mradi huu Taasisi ilijipangia kuandaa michoro ya ujenzi wa Makao Makuu ya ofisi na maabara katika eneo la Maruhubi pamoja na ununuzi wa vifaa kwa ajili ya maabara hizo. Hatua ya utayarishaji wa michoro pamoja na gharama za ujenzi wa Makao makuu na Maabara zimekamilika. Aidha, katika hatua za utekelezaji wa shughuli za msingi, Taasisi inaendelea na hatua za kukamilisha ujenzi wa vyumba viwili vya maabara za chakula na Kemikali katika eneo ziliopo ofisi hizo kwa sasa huko Amani.

Mradi wa Programu ya Mazingira Bora ya Biashara

54. **Mheshimiwa Spika**, Nilieleza katika kifungu cha 23 cha hutuba hii kuhusu hatua za awali zilizopangwa kutekelezwa na Wizara yangu katika mradi huu. Naomba kutoa maelezo ya utekelezaji wa hatua hizo kwa mwaka 2014/2015 kama ifuatavyo:

- i. Idara ya Mipango Miji na Vijiji ni moja ya taasisi zinazotekeleza Mpango wa Serikali wa Kuimarisha Mazingira ya Biashara. Kwa upande wake Idara hii ilikuwa na jukumu la kuharakisha ukamilishaji wa Mpango Mkuu wa Matumizi ya Ardhi.

Katika kutekeleza jukumu hilo, Idara hiyo ilifanya warsha mbili za wadau, moja Unguja na moja Pemba, kwa ajili ya kuwasilisha rasimu ya Mpango wa Matumizi ya Ardhi wa Zanzibar ambapo rasimu hiyo imejadiliwa na kuchangiwa na wadau husika;

- ii. Wizara ya Uwezeshaji, Ustawi wa Jamii, Vijana, Wanawake na Watoto ilikuwa na jukumu la kuanzisha vitamizi (incubators) vitatu.

Katika kutekeleza jukumu hilo, Wizara hiyo, imeanzisha vitamizi (incubators) viwili vya Utalii na ICT katika eneo la Taasisi ya Sayansi na Teknolojia (KIST) ambapo vikundi mbali mbali vya wajasiriamali vimejisajili na vinaendeleza na mafunzo. Kwa sasa vikundi kumi na tatu (13) vinaendelea na mafunzo hayo.

- iii. Kuanzisha vituo vya kutoa huduma kwa wajasiriamali katika maeneo ambayo vitamizi vya ICT na Utalii vimeanzishwa;

- iv. Wakala wa Usajili wa Mali na Biashara alipewa jukumu la kutoa elimu ya kusajili biashara. Katika kutekeleza jukumu hilo, wakala imeandaa Rasimu ya Kanuni ya Sheria ya Usajili wa Biashara na Mali ambayo itaweka taratibu za kusajili biashara hapa Zanzibar;
- v. Wizara ya Elimu na Mafunzo ya Amali ilikuwa na jukumu la kuanzisha mitaala ya ujasiriamali katika maskuli na vyuo vikuu. Katika kutekeleza jukumu hilo, Wizara hiyo, imeandaa warsha juu ya uelewa wa ujasiriamali pamoja na kutoa mafunzo ya walimu ambao watasomesha masomo ya ujasiriamali. Aidha, hatua za utayarishaji wa rasimu ya mitaala ya ujasiriamali itakayotumika kwa maskuli na Vyuo Vikuu zinaendelea kuchukuliwa;

IDARA YA UENDESHAJI NA UTUMISHI:

55. Mheshimiwa Spika, kwa mwaka wa fedha 2014/2015, Idara ya Uendeshaji na Utumishi ilijipangia kutekeleza malengo sita (6). Utekelezaji wa malengo hayo ni kama ifuatavyo:

i. Kuimarisha Rasilimali Watu

56. Mheshimiwa Spika, kwa mwaka wa fedha 2014/2015 Idara ilipanga kuwapatia mafunzo ya muda mrefu wafanyakazi 17. Hadi sasa Idara imewapatia wafanyakazi kumi na moja (11) mafunzo ya muda mrefu katika fani ya uchumi, Utunzaji kumbukumbu, manunuzi, Biashara, Technolojia ya Habari, pamoja na wafanyakazi tisa (9) mafunzo ya muda mfupi. Idara pia imetoa mafunzo ya Sheria ya Utumishi wa Umma Nam. 2 ya mwaka ya 2011. Aidha, Idara imeendelea kufuatilia wafanyakazi waliopo masomoni pamoja na kuwalipia ada za masomo wafanyakazi wanaoendelea na mafunzo ya muda mrefu katika vyuo viliopo Tanzania.

57. Mheshimiwa Spika, katika kipindi hichi, jumla wafanyakazi saba (7) walistaafu na wafanyakazi wanne (4) walihamishiwa Wizarani wakitokea katika Shirika la Magari. Aidha, wafanyakazi 35 walipewa likizo zao za kawaida, wafanyakazi wanne (4) walipewa likizo za uzazi, na wafanyakazi 9 walipewa likizo za dharura.

ii. Kuajiri wafanyakazi wapya;

58. Mheshimiwa Spika, Idara ilipanga kuajiri wafanyakazi kumi na moja (11) wa fani za Mizani na Vipimo, Sheria, Uchumi, Ujasiriamali na Biashara. Katika kipindi cha mwaka wa fedha 2014/2015 Idara haikufanya uajiri wa wafanyakazi wapya. Aidha, wafanyakazi ambao walijajiriwa katika kipindi kilichopita wamepatiwa mafunzo ya awali pamoja na majukumu yao ya kazi.

iii. Ukarabati wa majengo na matayarisho ya ujenzi wa Ofisi Kuu Pemba:

- 59. Mheshimiwa Spika**, katika mwaka wa fedha wa 2014/2015, Idara ilikusudia kufanya ukarabati wa majengo yake matatu pamoja na kutayarisha michoro ya ujenzi kwa ajili ya Ofisi Kuu ya Wizara iliopo Pemba. Katika kutekeleza lengo hilo, Idara iliendelea na ukarabati wa majengo yake ya Makao Makuu na Idara ya Viwanda, ambapo ukarabati huu umefikia hatua nzuri na sasa majengo hayo yanatumiwa na wafanyakazi. Aidha, Wizara pia ilipanga kuyafanyia ukarabati majengo yake mawili ya Bizanje lililopo eneo la Malindi Mizingani, na Jengo la Kituo cha biashara lililopo Darajani ambapo kazi hizi hazikuweza kufanyika kutokana na uhaba wa fedha uliojitokeza.
- 60. Mheshimiwa Spika**, Aidha, kwa upande wa ujenzi wa ofisi kuu Pemba Wizara inaendelea kukamilisha taratibu za kuanza ujenzi wa jengo hilo kisiwani Pemba, ambapo rasimu ya awali ya michoro na gharama za ujenzi (BOQ) imeandaliwa na kuwasilishwa Wizarani.

iv. Uandaaji wa Mpango wa Ununuzi

- 61. Mheshimiwa Spika**, Kwa madhumuni ya kuweka utaratibu mzuri wa matumizi ya rasilimali fedha, Idara iliandaa mpango wa manunuzi ya Wizara kwa kipindi cha mwaka 2014/2015 ambao ulibainisha mahitaji ya manunuzi ya vifaa vya ofisi na huduma ulitumika kulingana na Sheria za Manunuzi za

Zanzibar. Aidha, Idara ilitangaza tenda 6 zenye thamani ya TZS 549.73 milioni kwa ununuzi wa bidhaa na tenda kumi (10) za utoaji wa huduma zenye thamani ya 380.78 milioni zilitangazwa.

v. Kuimarisha vitengo vya Ukaguzi wa Ndani na Elimu Habari na Mawasiliano

- 62. Mheshimiwa Spika,** Wizara ina jukumu la kutoa taarifa zinazohusu masuala ya Biashara na Viwanda kwa wananchi kwa wakati. Kwa kuzingatia jukumu hili la msingi, Wizara inatambua umuhimu wa matumizi ya TEHAMA katika kupokea, kutunza na kusambaza taarifa mbali mbali zinazohusu sekta hizi mbili. Kwa mwaka wa Fedha wa 2014/2015 Wizara imekiimarisha kitengo chake cha Elimu, habari na mawasiliano kwa kukamilisha ujenzi wa maktaba, na kununua vifaa vya ofisi hiyo. Aidha, kwa upande wa Kitengo cha Ukaguzi wa Ndani, Wizara imekifanyia ukarabati pamoja na kukiwekea vifaa katika ofisi ya kitengo hicho.

vi. Ushiriki wa Viongozi wa Wizara katika mikutano ya Nje

- 63. Mheshimiwa Spika,** Kwa madhumuni ya kuimarisha na kukuza masoko ya bidhaa zinazozalishwa hapa Zanzibar, Wizara yangu ilijipangia kushiriki katika majadiliano ya Kikanda na Kimataifa kwa ajili ya kufikia lengo hilo. Katika kutekeleza lengo hili, Idara iliratibu ushiriki wa

safari tatu (3) za viongozi wa Wizara katika mikutano ya kikanda na Kimataifa. Mikutano hiyo ilikuwa na lengo la kuiwezesha nchi yetu kukuza fursa za kibiashara, masoko ya kikanda na yale ya kimataifa.

IDARA YA BIASHARA NA UKUZAJI MASOKO:

64. Mheshimiwa Spika, Idara ya Biashara na Ukuzaji Masoko imepangiwa kutekeleza majukumu kumi (10) kama ifuatavyo:

i. Ukaguzi wa Mizani, Vituo vya Mafuta, na Viwanda

65. Mheshimiwa Spika, Katika kuangalia usahihi wa vipimo Idara imefanya ukaguzi wa mizani, vituo vya mafuta, matangi ya mafuta, magari ya mafuta, na mita za mafuta kama ifuatavyo:

Eneo la	Lengo 2014/15			Utekelezaji			
	Unguja	Pemba	Jumla ya Zanzibar	Unguja	Pemba	Jumla ya Zanzibar	%
Ukaguzi							
Mezani	1960	1500	3460	1507	941	2448	70.8
Vituo vya mafuta	41	11	52	41	11	52	100
Matangi ya mafuta	36	-	36	23	-	23	63.9

Magari ya mafuta	12	8	20	-	8	8	40
Mita za mafuta	9	3	12	9	3	12	100

Aidha, Idara ilifanya mapitio ya kanuni zake za vipimo ambazo zilionekana kuwa zina upungufu na kukwaza utekelezaji sahihi wa sheria ya Mizani na Vipimo ya mwaka 1983. Hivyo Idara hii kwa kushirikiana na Ofisi ya Mwanasheria Mkuu wa Serikali imetayarisha kanuni tisa (9) ambazo zinasimamia ukaguzi wa vipimo mbali mbali vya biashara.

ii. Ukaguzi wa Maduka , Maghala, Bekari, na Maduka Makubwa

66. **Mheshimiwa Spika**, kwa madhumuni ya kusimamia mwenendo wa biashara na kumlinda mtumiaji Idara inafanya ukaguzi wa bidhaa ili kubaini ubora wake pamoja na bei za bidhaa hizo. Katika kutekeza lengo hili Idara imefanya ukaguzi katika maeneo mbali mbali kama ifuatavyo:

Eneo la	Lengo 2014/15			Utekelezaji			
	Unguja	Pemba	Jumla ya Zanzibar	Unguja	Pemba	Jumla ya Zanzibar	%
Ukaguzi							
Maduka	3,000	800	3,800	2,681	700	3,381	89.0
Maghala	20	10	30	20	10	30	100
Bekari	30	31	61	30	15	45	73.7
Maduka	6	5	11	5	5	10	90.1

makubwa							
---------	--	--	--	--	--	--	--

67. Mheshimiwa Spika, katika ukaguzi huo bidhaa zenye thamani ya TZS 8.25 milioni zilipatikana zikiwa zimepitwa na muda wake wa matumizi, ambapo bidhaa hizo ziliangamizwa kulingana na Sheria ya Kumlinda Mtumiaji. Bidhaa hizo zilizokamatwa ni pamoja na bidhaa za makopo, diapers, vyakula, bidhaa za matumizi ya nyumbani, mitumba, na magodoro.

iii. Elimu kuhusu Sheria Mpya ya Biashara ya mwaka 2013, na Kumlinda Mtumiaji.

68. Mheshimiwa Spika, Katika kutekeleza lengo hili, Idara iliandaa mpango kazi wa kutoa elimu kwa jamii kuhusu masuala ya Sheria za Biashara. Katika kutekeleza mpango huo, vipindi vinne (4) vilirushwa ambavyo vilihusiana na mazungumzo ya moja kwa moja na wananchi kupitia televisheni. Aidha, mazungumzo na waandishi wa habari, pamoja na mikutano ya wadau wakiwemo ZNCCIA, ZRB, TRA, Manispaa, na Halmashauri za Wilaya, Ofisi ya Mrajisi wa Mali na Makampuni, Bodi ya Chakula, Madawa na Vipodozi yalifanyika.

iv. Tamasha la Biashara.

69. Mheshimiwa Spika, Kwa madhumuni ya kuhamasisha biashara na kuwakutanisha wanunuzi na wauzaji bila ya kuwepo mtu wa kati, Idara iliandaa Tamasha la Pili la Biashara, lililofanyika sambamba na maadhimisho ya Sherehe za miaka 51 ya Mapinduzi. Tamasha hilo lilihudhuriwa na wafanyabiashara wapatao 140 kutoka Zanzibar na nje ya Zanzibar. Jumla ya biashara zenye thamani ya TZS 136. 9 milioni ilifanyika na maombi mapya (orders) yenye thamani ya TZS 35.0 milioni yaliwasilishwa kwa wafanyabishara.

v. Maonesho ya Biashara na Misafara ya Kibiashara.

70. Mheshimiwa Spika, Idara ilijipangia kushiriki na kuandaa maonesho mawili ya biashara, moja wapo ikiwa ni kuratibu ushiriki kwa Zanzibar katika Maonesho ya 38 ya Kimataifa ya Biashara ya Dar es salaam (38 TH DTIF) na kuandaa maonesho ya Eid El fitri. Katika kutekeleza hilo Idara ilitatibu ushiriki wa Zanzibar katika maonesho ya 38 ya kimataifa ya biashara yaliyofanyika huko Dar Es Salaam katika mwezi wa July 2014 ambapo wajasiriamali 38 na Taasisi 3 za Serikali ziliweza kushiriki katika maonesho hayo. Idara pia kwa kushirikiana na TANTRADE ilifanikiwa kuandaa maonesho ya Eid El Fitri ambayo yalifanyika katika viwanja vya Maisara katika mwezi wa Agosti.

Maonesho hayo yalikuwa maalum kwa ajili ya maandalizi na kusherehekea Sikukuu ya Eid El Fitri.

- 71. Mheshimiwa Spika**, Katika kuhakikisha kuwa bidhaa za Zanzibar hasa zinazozalishwa na wajasiriamali na pia kuhakikisha kuwa wajasirimali wa Zanzibar wanapata fursa ya kutoka nje, Idara ilipanga kuandaa msafara wa kibiashara mmoja kwa wajasiriamali kwa ajili ya kwenda kujifunza mbinu za biashara na masoko nje ya Tanzania. Kwa kutekeleza hilo Idara ilishiriki katika msafara ulioratibiwa na Wizara ya Uwezesaji kuwapeleka wajasiriamali 38 wa Zanzibar kwenda nchini Rwanda kwa ajili ya kushiriki katika maonesho ya Juakali ya Afrika Mashariki.

vi. Ushiriki wa Zanzibar Maonesho ya Milan (Expo Milan)

- 72. Mheshimiwa Spika**, katika hotuba yangu ya bajeti ya mwaka jana nilizungumzia suala la ushiriki wa Zanzibar katika Maonesho makubwa ya Dunia yanayotegemewa kufanyika nchini Italia mwezi wa Mei – Oktoba mwaka 2015. Idara inaendelea na uratibu na maandalizi kwa ajili ya ushiriki wa Zanzibar ambapo washiriki wanane (8) wamejitokeza kushiriki. Aidha, Idara imetayarisha filamu ambazo zitatumika kuonesha mnyororo wa thamani wa biashara ya viungo Zanzibar.

vii. Ushiriki wa Zanzibar katika Mikutano ya Kibiashara ya Kimataifa

73. Mheshimiwa spika, katika kuimarisha biashara za kimataifa na kutanua wigo wa masoko, Wizara ilipangia kushiriki mikutano 20 ya Kikanda na Kimataifa. Katika vikao hivyo kwa upande wa Afrika Mashariki Wizara ilihudhuria katika Mkutano wa kumi na sita (16) wa viongozi Wakuu wa nchi za Jumuiya ya Afrika Mashariki pamoja na kikao cha thalathini (30) cha dharura cha Baraza la Mawaziri wa nchi wanachama kilichokutana kulizungumzia na kujadili masuala na taarifa mbalimbali za utekelezaji na program zinazoendeshwa na Jumuiya.

Aidha, Idara ilishiriki mikutano miwili ya (SADC) iliyokuwa na maudhui ya kuendelea na majadiliano ya utekelezaji wa Itifaki ya Biashara ya Huduma kwa nchi wanachama kufunguliana milango ya kibiashara katika sekta za Mawasiliano, Fedha, Utalii, Uchukuzi, Nishati na Ujenzi.

viii. Kurasimisha wafanyabiashara wadogo wadogo.

74. Mheshimiwa Spika, Katika kuhakikisha kuwa wafanyabiashara wadogo wadogo wa Zanzibar wanarasimisha biashara zao, Wizara ilipanga kuwapatia mafunzo jumla ya wafanyabiashara wadogo wadogo 1,000 wa Wilaya ya Kaskazini 'B' pamoja na Wilaya ya Mkoani kwa awamu ya kwanza. Na kuwapatia tena mafunzo kwa awamu ya pili kwa wafanyabiasha 50 ambao wanatoka katika Wilaya ya Kaskazini, Kusini, Magharibi na Mjini.

Katika kutekeleza lengo hili Wizara kwa kushirikiana na Mpango wa Kurasimisha Ardhi na Biashara za Wanyonge Tanzania (MKURABITA) imewapatia mafunzo wafanyabiashara 487 wa Wilaya ya Kaskazini 'B' na wafanyabiashara 500 wa Wilaya ya Mkoani katika awamu ya kwanza na kati ya hao, wafanyabiashara 50 ndio ambao hadi sasa wameweza kurasimisha biashara zao.

- 75. Mheshimiwa Spika,** Aidha Wizara kwa Kushirikiana na MKURABITA iliwapatia wafanyabaishara 50 mafunzo katika awamu ya pili kwa lengo la kuwawezesha kusajili biashara zao. Wafanyabiashara hao walipatiwa mafunzo yanayohusiana na uwekaji wa kumbukumbu za biashara, mafunzo ya uendeshaji wa biashara, mafunzo ya urasimishaji wa biashara na mafunzo yanayohusiana na masuala ya kibenki. Katika mafunzo hayo wafanyabiashara walipatiwa fomu za urasimishaji biashara na kati wafanyabiashara 50 waliopatiwa mafunzo hayo, 10 wamesharudisha fomu hizo kwa ajili kumaliza taratibu za usajili huo.

ix. Kuhamasisha matumizi ya Alama za Mistari (Barcodes) kwa makampuni na wazalishaji

- 76. Mheshimiwa Spika,** Wizara katika kutekeleza hili na kwa kushirikiana na Jumuiya ya Wafanyabiashara, wenye Viwanda na Wakulima (ZNCCIA) iliendelea kuhamasisha wafanyabaishara

kuhusu umuhimu wa matumizi ya alama za mistari kwa lengo la kukuza masoko ya bidhaa zao. Uhamasishaji huo ulifanyika kwa njia za mikutano, vipindi vya redio na katika majarida. Jumla ya Alama (Barcode) 205 zimeshatolewa kwa makampuni 25 hapa Zanzibar kwa mwaka 2014/15 ukilinganisha na Alama kumi tu zilizokuwa zimetolewa hapo kabla.

x. Kukusanya ada ya TZS 100.0 milioni

- 77. Mheshimiwa Spika,** Katika kipindi cha mwaka 2014/2015, Wizara ilikadiria kukusanya jumla ya TZS 100.0 milioni kutokana na ada za kazi za ukaguzi wa mizani na vipimo, vituo vya mafuta, ukaguzi wa magari ya mafuta na bidhaa zilizofungashwa katika viwanda (pre-packed goods). Hadi kufikia mwezi wa Mei, 2015, kiasi cha TZS 84.8 milioni zilikusanywa na kuingizwa katika mfuko wa Serikali. Kiasi hicho ni sawa na asilimia 84.8 ya makadirio yote ya mwaka.

IDARA YA MAENDELEO YA VIWANDA NA UKUZAJI UJASIRIAMALI:

- 78. Mheshimiwa Spika,** Kwa mwaka wa fedha 2014/2015 Idara ya Maendeleo ya Viwanda na Ukuzaji Ujasiriamali ilipangiwa kutekeleza malengo kumi (10), ambayo utekelezaji wake ni kama ufuatavyo:

i. Mapendekezo ya Miradi ya Viwanda inayoweza kuwekezwa na Sekta Binafsi;

79. Mheshimiwa Spika, katika utekelezaji wa lengo hili, Idara ilitathmini tafiti kumi na mbili (12) za viwanda kwa lengo la kukuza usarifu wa bidhaa. Kutokana na tathmini hiyo, jumla ya maandiko sita (6) ya miradi yametayarishwa. Maandiko hayo yanahusisha miradi ifuatayo:

- i. Bekari ya biskuti (Biscuit making plant)
- ii. Mradi wa kuchoma chips za mbatata, za ndizi na za muhogo (Potato/banana/cassava chips plant)
- iii. Mradi wa kuzalisha Tomato/ chilli sauce plant
- iv. Mradi wa kusarifu embe, mapapai na mananasi (Mango, pawpaw and pineapple pulp & juice making plant)
- v. Kiwanda cha fanicha za mbao (Mradi wa Wooden furniture making plant)
- vi. Mradi wa bidhaa za usumba (Coconut coir products);
- vii. Tofee na peremende

ii. Kukuza Ujasilimali na Maendeleo ya Viwanda:

80. Mheshimiwa Spika, Katika kuwasaidia Wajasiriamali, Idara imeendelea kutumia vigezo

ambavyo iliviweka katika kuwatambua wajasiriamali kwa ajili ya kuwasaidia. Vigezo hivyo ni pamoja na:

- i. uwepo wa wajasiriamali katika kikundi, ushirika au kongano (cluster) ambao wameonesha juhudi zao katika kuanzisha na kuendeleza miradi
- ii. Wajasiriamali ambao wamesajiliwa rasmi ndani ya Zanzibar na kufanya shughuli zao za uzalishaji hapa Zanzibar;
- iii. Wajasiriamali wafungue akaunti (account) katika Benki yoyote hapa nchini.
- iv. Wajasiriamali wasiopata msaada kutoka Taasisi nyengine kwa haja hiyo hiyo wanayotaka kusaidiwa;
- v. Kuwepo na kumbukumbu za mapato na matumizi za angalau miaka miwili.
- vi. Mradi uwe wa uzalishaji endelevu wenye tija na wenye mchango mkubwa kwa jamii; na
- vii. Mradi uwe wa uzalishaji na siyo biashara ya kuuza na kununua.

Misaada inayotolewa inajumuisha fedha taslim, vitendea kazi pamoja na vifaa vya ujenzi.

81. Mheshimiwa Spika, Idara pia inaendelea kuandaa utaratibu mzuri wa kuwapatia vifungashio kwa urahisi na bei nafuu kupitia “packaging scheme”, ambapo hadi sasa, aina ya vifungashio vinavyotumiwa kwa wingi imeainishwa. Watengenezaji na Wasambazaji wa vifungashio hivyo wameshatafutwa na Wakufunzi watakaosaidia kutoa mafunzo kwa wajasiriamali wameshapatikana.

82. Mheshimiwa Spika, Kwa madhumuni ya kuhamasisha uwekezaji katika sekta ya viwanda, Idara imeandaa mapendekezo ya vivutio mahsusi kwa miradi ya viwanda ambayo yatazingatiwa na vyombo husika vya Serikali. Miongoni mwa vivutio vinavyopendekezwa ni utaratibu rahisi wa kupatikana maeneo ya kujenga miradi ya viwanda, misamaha ya kodi kwa mashine, mitambo, malighafi, na vifungashio vinavyohitajika viwandani na kudhibiti ulipaji kodi na ushuru kwa bidhaa shindani zinazoingizwa nchini.

iii. Programu ya vifungashio kwa wajasiriamali:

83. Mheshimiwa Spika, Katika kutekeleza lengo hili, Idara imeainisha bidhaa zinazozalishwa kwa wingi na wajasiriamali wa hapa Zanzibar. Wajasiriamali hao huzalisha kwa wingi bidhaa za viungo, achari, sabuni za vipande na za maji, na jamu. Kutokana na wingi wa aina za bidhaa, Wizara kwa kuanzia imeainisha vifungashio aina ya chupa na vikopo ambavyo vinatumika zaidi.

Madhumuni ya kuanzisha “Program” hii Mheshimiwa Spika, ni kuwarahisishia Wajasiriamali kupata vifungashio kwa bei nafuu. Hata hivyo, pamoja na kutambua aina ya bidhaa na vifungashio hivyo, hatua ya ununuzi na usambazaji bado haijafanyika kutokana na uhaba wa fedha.

**iv. Utafiti wa Mchango wa Sekta ya Usarifu
Bidhaa (manufacturing) katika uchumi
wa Zanzibar:**

84. Mheshimiwa Spika, Idara imekamilisha utafiti wa mchango wa sekta ya usarifu bidhaa. Matokeo ya utafiti huo yanaonesha kwamba thamani ya bidhaa zilizozalishwa katika mwaka 2014 zilikuwa na thamani ya TZS 136.0 bilioni, ikiwa ni ongezeko la asilimia 5.5 kutoka mwaka 2013. Aidha, Taarifa ya utafiti huo zimefanyiwa uchambuzi na hatimae kuwasilishwa kwa Mtakwimu Mkuu wa Serikali kwa ajili ya utoaji wa takwimu rasmi za Serikali.

**v. Usajili na Ukaguzi wa Miradi ya Viwanda
(Industrial DataBase)**

85. Mheshimiwa Spika, Katika kuisaidia miradi midogo midogo ya wajasiriamali, Idara ilifanya ukaguzi wa miradi 221 Unguja na Pemba kwa lengo la kuangalia ubora na usafi katika uzalishaji wa bidhaa unaofanyika katika miradi hiyo. Kati ya miradi hiyo, mitano ni ya wakulima wa chumvi waliotembelewa ili kuona namna wanavyoyatumia mafunzo yaliyotolewa na TIRDO kuhusu njia bora za uzalishaji chumvi. Jumla ya miradi 86 mipya ilisajiliwa na kuingizwa katika daftari la usajili la viwanda. Baada ya ukaguzi huo, ushauri wa njia bora za kuzaalisha bidhaa zao ulitolewa na wajasiriamali waliahidi kuufanyia kazi.

vi. Uratibu wa utekelezaji wa Sera ya Ujasiriamali (SMEs)

86. **Mheshimiwa Spika**, kama nilivyoeleza katika hotuba yangu ya bajeti ya mwaka 2013/2014, Wizara yangu imepewa jukumu la uratibu wa utekelezaji wa Sera ya SMEs. Katika kutekeleza lengo hilo, Idara ya Maendeleo ya Viwanda iliendelea kufanya uratibu kupitia kamati ya Ushauri inayojumuisha wajumbe kutoka Sekta ya Umma na Sekta Binafsi.

Pamoja na mambo mengine, Kamati imeweza kuzitambua taasisi zote zinazojishughulisha na masuala ya maendeleo ya ujasiriamali ikiwemo kutoa mafunzo na mitaji. Aidha, Kamati imeandaa orodha ya Wakufunzi wote wa mafunzo hayo. Kwa sasa Kamati inaendelea na kazi ya kuandaa mitaala ya pamoja ambayo itatumika na taasisi zote zinazotoa mafunzo ya Ujasiriamali hapa Zanzibar.

87. **Mheshimiwa Spika**, Idara inaendelea kushirikiana na taasisi mbali mbali katika utekelezaji wa Sera ya SMEs hapa nchini. Baadhi ya matukio ya mashirikiano ni ugawaji wa vihori kwa ajili ya kuvunia mwani, Unguja na Pemba. Aidha, kufanyika kwa kikao cha pamoja na Uongozi wa Jumuiya ya Wafanya Biashara, Wenye Viwanda na Wakulima (ZNCCIA) juu ya uanzishwaji wa program ya kuwatumia wazalishaji wadogo wadogo kutoa

huduma katika miradi mikubwa (sub-contracting partnership exchange – SPX).

Program hiyo tayari imeshaanza ambapo Shirika la Kimataifa la Maendeleo ya Viwanda (UNIDO) linashirikiana na taasisi mbali mbali ikiwemo ZNCCIA, Wizara ya Uwezeshaji, Wizara ya Biashara, Viwanda na Masoko katika kuwajengea uwezo Wajasiriamali wa kuzalisha bidhaa zenye ubora, kutafuta masoko ndani na nje ya nchi, na kuomba zabuni kwenye Makampuni na kutoka Serikalini.

88. Mheshimiwa Spika, pamoja na juhudi zinazochukuliwa na Wizara yangu katika kuwasaidia Wafanyabiashara wadogo wadogo, ikiwemo misaada ya fedha, vitendea kazi, Vifaa vya Ujenzi, mafunzo ya Ujasiriamali, Masoko ya bidhaa zao kupitia safari za maonesho ya ndani na nje ya nchi, bado kuna changamoto nyingi zinazowakabili. Miongoni mwa changamoto hizo ni:

- i. Mitaji midogo ya kuanzisha na kuendeleza miradi hiyo;
- ii. Kasoro katika mafunzo wanayopatiwa wajasiriamali;
- iii. Uwezo mdogo wa wazalishaji;
- iv. Upatikanaji wa mikopo kutoka katika taasisi za fedha;

- v. Taaluma ndogo katika mbinu za utafutaji masoko; na
- vi. Kiwango kikubwa cha riba

vii. Mafunzo kwa Wajasiriamali:

- 89. Mheshimiwa Spika,** Katika kutekeleza lengo hili Idara ilitoa mafunzo ya siku tatu juu ya ujasiriamali katika kijiji cha Nungwi kwa vikundi 17 vya Mkoa wa Kaskazini, Unguja. Mafunzo hayo yatawasaidia wajasiriamali kuweza kuzalisha bidhaa zilizo na ubora na kuendesha miradi yao kwa ufanisi. Aidha, kwa upande wa utoaji wa misaada vikundi vya Ushirika wa wasarifu wa embe Cheju, na wajasiriamali walemavu wanaozalisha bidhaa za ngozi cha Mwembe Makumbi vilitembelewa kwa ajili ya kuangalia uwezekano wa kupewa misaada. Kufuatia ziara hiyo, Wizara kwa ushirikiano na Wizara ya Uwezesaji pamoja na Bodi ya Vyakula na Madawa imewasaidia wajasiriamali wa Cheju kuimarisha uzalishaji wa bidhaa zao kwa kuzingatia ubora.
- 90. Mheshimiwa Spika,** katika kutekeleza lengo hili, Idara ilitoa mafunzo ya siku tatu (3) juu ya Ujasiriamali kwa vikundi kumi na saba (17) vya Mkoa wa Kaskazini Unguja. Mafunzo hayo yalikuwa maalum kwa vikundi hivyo ambapo Idara ilishirikiana pia na Taasisi ya Laybaika ya huko Nungwi.

viii. Majadiliano ya Kikanda na Kimataifa kuhusu Maendeleo ya Viwanda;

- 91. Mheshimiwa Spika,** Katika kutekeleza lengo hili, Maofisa wa Idara walipata fursa ya kushiriki katika Matamasha, Makongamano, Semina, Warsha na Majadiliano yaliyofanyika katika nchi mbali mbali ikiwemo Botswana, Kenya, Rwanda, Burundi, Tanzania Bara na Singapore. Majadiliano hayo yalisaidia katika kuwajengea uwezo washiriki na kubadilishana uzoefu baina ya washiriki na Mataifa kwa ujumla.
- 92. Mheshimiwa Spika,** katika kutekeleza lengo hili, Maofisa wa Idara walipata fursa ya kushiriki katika majadiliano mbali mbali yanayohusu maendeleo ya Viwanda. Miongoni mwa Majadiliano hayo ni “East Africa pack” kuhusu masuala ya packaging, kikao cha Kamati ya pande tatu za Kanda ya EAC-SADC na COMESA kuhusiana na maendeleo ya viwanda, kikao cha kuendeleza maeneo ya Viwanda (Industrial Park Development and Industrial Policies Programme).

ix. Taarifa ya Ushindani wa Kiviwanda ya mwaka 2014 (Industrial Competitiveness Report):

93. Mheshimiwa Spika, Wizara kwa kushirikiana na Shirika la Kimataifa la Kuendeleza Viwanda (UNIDO) inaendelea kutekeleza mradi wa kujenga uwezo wa wafanyakazi wake na wadau wakuu kwa kuandaa na kuchambua sera ya viwanda kwa ajili ya kuandaa taarifa ya ushindani kiviwanda kila mwaka (*Tanzania Industrial Competitive Report*). Kwa mwaka huu Idara imekusanya taarifa za uzalishaji viwandani na kuzifanyia uchambuzi ambapo rasimu ya Ripoti kwa upande wa Zanzibar imetayarishwa na kuwasilishwa kwa UNIDO ili kujumuisha katika Ripoti moja ya Tanzania.

**OFISI KUU YA WIZARA YA BIASHARA,
VIWANDA NA MASOKO – PEMBA:**

94. Mheshimiwa Spika, Ofisi kuu ya Wizara ya Biashara, Viwanda na Masoko iliopo Pemba pia iliendelea kufanya uratibu wa shughuli za Wizara kwa upande wa Pemba zikiwemo shughuli zote za utawala, kuimarisha mazingira ya kufanya biashara na viwanda kwa upande wa Pemba, na kuratibu shughuli za wajasiriamali kisiwani humo. Utekelezaji wa malengo ya Ofisi ya Pemba ni kama yalivyoelezwa katika taarifa zilizoelezwa hapo awali za utekelezaji wa Idara husika ambayo yatatekelezwa kwa upande wa Pemba.

TAASISI ZILIZO CHINI YA WIZARA:

Shirika la Biashara la Taifa (ZSTC):

- 95. Mheshimiwa Spika,** Katika kipindi cha mwaka wa fedha 2014/2015 Shirika limetekeleza malengo yake kama ifuatavyo:

Ununuzi na usafirishaji wa Karafuu:

- 96. Mheshimiwa Spika,** kwa upande wa ununuzi wa karafuu, Shirika la ZSTC lilijiwekea lengo la kununua tani 2,800 za karafuu zenye thamani ya TZS 39.2 bilioni. Hadi kufikia tarehe 12 Juni, 2015, jumla ya tani 2,822 zenye thamani ya TZS 39.48 bilioni zilinunuliwa kutoka kwa wakulima.

Karafuu hizo zimenunuliwa kwa viwango vya bei vifuatavyo:-

Daraja	la	1	-	TZS 14,000
Daraja	la	2	-	TZS 12,000
Daraja	la	3	-	TZS 10,000

97. Mheshimiwa Spika, Kwa upande wa usafirishaji jumla ya tani 2,772.2 ziliuzwa nje kwa thamani ya TZS 66.5 bilioni sawa na USD 30.95 milioni. Aidha, mwenendo wa bei ya karafuu kwa siku za karibuni unaonesha kuteremka kufikia USD 9,000 kwa tani kutokana na kuongezeka kwa uzalishaji wa zao hilo kwa nchi za India na Indonesia.

Kiwanda cha Mafuta ya Makonyo

98. Mheshimiwa Spika, katika kuendeleza uimarishaji wa Kiwanda cha Makonyo, Shirika limefanya mambo yafuatayo:

- i. Utengenezaji wa mitambo ya kiwanda na kuweka vifaa vyengine katika mashine hizo;
- ii. Ununuzi wa mashine ya kupimia viwango vya mafuta yanayozalishwa;
- iii. Upandaji wa miti katika hekta mbili (2) kwenye eneo la Shamba la Mtakata ili kuongeza uzalishaji wa malighafi inayohitajika katika kiwanda hicho.
- iv. Ushiriki wa maonesho ya Oman kwa ajili ya kuzitangaza bidhaa za mafuta ya mimea zinazozalishwa na Kiwanda hicho, na ushiriki katika Tamasha la Utamaduni nchini Ujarumani.

Uzalishaji wa Mafuta ya Makonyo na Mimea

99. Mheshimiwa Spika, katika kipindi cha mwaka 2014/2015, kiwanda cha makonyo kiliweza kuzalisha jumla ya tani 10.24 za mafuta ya makonyo na mimea zenye thamani ya TZS 278.76 milioni. Hadi kufikia Machi 2015, jumla ya mafuta ya makonyo na mimea yenye thamani ya TZS 58.9 milioni yaliuzwa katika kipindi hicho.

Ushirikiano wa ZSTC na Land Company

100. Mheshimiwa Spika, kama nilivyoeleza katika hotuba yangu ya bajeti ya mwaka 2014/2015 kuhusiana na ushirikiano wa kibiashara baina ya ZSTC na Kampuni ya Land ya Japan. Napenda kuliarifu Baraza lako kuwa ushirikiano huo bado unaendelea na hivi karibuni mtaalamu kutoka ZSTC anatarajiwa kwenda Japan kujifunza jinsi ya kutengeneza mafuta ya mimea.

Mageuzi ya ZSTC

a. Muundo wa Kitaasisi

101. Mheshimiwa Spika, kwa upande wa utekelezaji wa mageuzi ya ZSTC, Shirika limeajiri wafanyakazi wapya 13 katika fani ya IT, Masoko na Uongozi wa Biashara.

b. Kuimarisha Masoko

102. Mheshimiwa Spika, kwa mwaka wa 2014/2015

Shirika liliendelea na kutekeleza majukumu mbali mbali kwa lengo la kuimarisha masoko ya bidhaa zake ndani na nje ya nchi. Hatua zilizochukuliwa ni kama ifuatavyo:

- i. Kushiriki maonesho ya biashara nje na ndani ya nchi;
- ii. Kuimarisha ubora wa bidhaa za Shirika na vifungashio vyake;
- iii. Kuanzisha mtandao wa maduka ya kuuzia bidhaa zake kwa ujazo mdogo mdogo;
- iv. Kuweka kituo cha usarifu wa kilimo hai (Organic Farming) kwa mazao ya mdalasini, pilipili hoho, karafuu na pilipili manga;
- v. Utafiti wa ubora na upekee wa karafuu za Zanzibar ikilinganishwa na karafuu za nchi nyengine.

103. Mheshimiwa Spika, uuzaji wa karafuu kwa ujazo mdogo mdogo kwa msimu wa 2014/2015 uliendelea vizuri ambapo mauzo yake yalifikia tani 1.1 yenye thamani ya TZS 40.9 milioni. Kwa upande wa uuzaji wa zao hilo kupitia tawi la Shirika la Dubai mauzo ya tani 255 yenye thamani ya USD 2.94 milioni sawa na TZS 5.1 bilioni yalifanyika.

104. Mheshimiwa Spika, Hatua nyengine zilizochukuliwa na Shirika kwa ajili ya kuimarisha masoko ni kuandaa maeneo maalum ya uuzaji wa

karafuu na mazao mengine kwa kutumia tasnia ya malibunifu (branding) na karafuu hai (Organic).

Ghala la Shirika liliopo katika eneo la Saateni limekarabatiwa kwa viwango vinavyokubalika na taasisi zinazosimamia ubora wa chakula kwa ajili ya utayarishaji wa bidhaa hizo. Kadhalika, wafanyakazi wote watakaohusika na kazi za usarifu huo wameshapimwa afya zao na kwamba Shirika limeshapatiwa ithibati (certificate) na taasisi ya Afrika ya Mashariki inayohusika na utoaji ithibati ya mazao ya “Organic”.

105. Mheshimiwa Spika, kwa madhumuni ya kuimarisha ufanisi wa mfumo wake wa masoko, Shirika limeanzisha utafiti wa kulitathmini tawi la Dar es Salaam kwa lengo la kuliimarisha kibiashara ili liweze kuchangia utekelezaji wa shughuli za msingi (core functions) za Shirika. Utafiti huo unaendeshwa na wataalamu kutoka Chuo cha Uongozi wa Fedha, Zanzibar.

Matokeo ya Mageuzi ya Shirika

106. Mheshimiwa Spika, Katika kipindi cha miaka minne sasa, Shirika liliendelea na utekelezaji wa mpango wa mageuzi katika maeneo yafuatayo:

- i. Kuimarisha mifumo ya ndani ya utendaji kazi pamoja na misingi ya kisheria
- ii. Kuimarisha wigo wa mfumo wa uendeshaji masoko
- iii. Kuimarisha mfumo wa fedha na udhibiti wa ndani
- iv. Kuimarisha huduma za ununuzi wa karafuu na kujenga mahusiano mazuri ya Shirika kwa jamii

107. Mheshimiwa Spika, Utekelezaji wa mageuzi hayo, umeleta mabadiliko makubwa katika tija ya Shirika ambapo sasa limeweza kugeuza mwenendo wa miaka mingi wa kuwa na biashara yenye hasara na badala yake kuwa na faida (financial turn-round). Hivi sasa Shirika linalipa kodi ya mapato na kulipa gawio kwa mwenye hisa (Serikali). Kwa mfano kwa hesabu zilizokaguliwa katika mwaka 2011/2012, 2012/2013 na makadirio kwa hesabu za 2013/2014, Shirika limelipa jumla ya TZS 1.8 bilioni kama kodi ya mapato na kulipa gawio (dividend) la TZS 500.0 milioni kwa mwaka wa 2013/2014.

Changamoto kubwa zinazoikabili Shirika Mheshimiwa Spika, ni pamoja na uchafuzi wa Karafuu, ugumu wa soko la mafuta ya karafuu na mimea mengine, na urudishaji mikopo wanayokopeshwa wakulima.

108. Mheshimwa Spika, Kwa upande wa uchafuzi wa karafuu, imejitokea tabia kwa baadhi ya wakulima kuchanganya karafuu na makonyo au vitu visivyostahiki kuwemo katika karafuu, jambo ambalo linaweza kusababisha kuharibu sifa na ubora wa karafuu za Zanzibar. Hali hiyo imeonesha kuwa katika kipindi cha kuanzia mwezi Novemba, 2014 hadi mwezi Machi, 2015 jumla ya kilo 5,849 zilizowasilishwa vituoni zilikuwa na kilo 856.5 za takataka hizo. Kiwango hicho ni wastani wa tani moja ya karafuu imechanganywa na kilo 143 za makonyo na takataka nyengine zisizostahiki.

Uchanganyaji huu Mheshimiwa Spika, unaweza kuleta athari kubwa hasa kwa vile Serikali hivi sasa imo katika maandalizi ya kuilinda karafuu ya Zanzibar kwa kutumia Tasnia ya Malibunifu.

Taasisi ya Viwango Zanzibar – ZBS:

109. Mheshimiwa Spika, katika kipindi cha mwaka 2014/15 Taasisi ya Viwango Zanzibar imetekeleza malengo yake iliyojiwekea kama ifuatayo:

i. Kuandaa Viwango vya bidhaa

110. Mheshimiwa Spika, katika kutekeleza lengo hili, Taasisi iliandaa jumla ya Viwango 24 ambavyo vilithibitishwa na kutangazwa rasmi. Aidha, Taasisi

inaendelea na utayarishaji wa viwango 40 ambavyo vipo katika hatua ya mwisho.

ii. Kufanya Ukaguzi (Inspection), Uthibiti (Certification) na Upimaji (Testing) wa bidhaa

111. Mheshimiwa Spika, Katika utekelezaji wa majukumu yake ya msingi, Taasisi ya Viwango ya Zanzibar imeanza kufanya shughuli ya uthibiti wa ubora wa bidhaa kukagua kiwanda cha uzalishaji wa maji cha Aqua Blue pamoja na kufanya ukaguzi wa bidhaa kwa wajasiriamali. Katika ukaguzi huo kasoro mbali mbali zinazohusiana na ufungashaji na usafi katika uzalishaji zilibainika katika hatua za uzalishaji, ambapo maelekezo ya marekebisho kuhusiana na kasoro hizo yalitolewa kwa wahusika.

iii. Kubadilishana uzoefu wa Kitaalamu

112. Mheshimiwa Spika, katika kutekeleza lengo hili, Taasisi ya Viwango ya Zanzibar ilifanya ziara za mafunzo zenye madhumuni ya kujifunza na kuimarisha mashirikiano baina yake na Taasisi kama hizo za kikanda. Mashirika yaliyotembelewa ni Shirika la Viwango la Botswana pamoja na Shirika la Viwango la Rwanda. Aidha, ziara zimesaidia kufahamu mbinu, mifumo na taratibu zilizopelekea

mafanikio katika utekelezaji wa majukumu na shughuli za Taasisi hizo.

iv. Usaidizi kwa Wajasiriamali

113. Mheshimiwa Spika, kwa lengo la kutoa usaidizi kwa wajasiriamali, Taasisi imewapatia mafunzo wajasiriamali 74 wanaozalisha bidhaa za aina ya vyakula na vipodozi Unguja na Pemba. Mafunzo hayo ambayo yalikusiana na viwango, taratibu za uthibiti ubora na usafi katika uzalishaji na vifungashio, yalitolewa kwa ajili ya kuwawezesha kuzalisha bidhaa zenye ubora na zinazokubalika katika soko la ndani na nje.

v. Mafunzo kwa Wafanyakazi

114. Mheshimiwa Spika, katika kutekeleza lengo hili, jumla ya wafanyakazi 23 wamepatiwa mafunzo ya muda mfupi ndani na nje ya nchi katika fani tofauti. Mafunzo hayo yalikuwa fani za uandaaji wa viwango, upimaji katika maabara, mifumo ya ubora, ukaguzi na ugezi (calibration).

vi. Kuimarisha Mazingira ya Kazi

115. Mheshimiwa Spika Kama nilivyoieleza katika hotuba yangu ya mwaka wa fedha uliopita, Taasisi ilikamilisha hatua za maandalizi ya ujenzi wa Makao Makuu yake katika eneo la Maruhubi na kufanya ukarabati wa ofisi zake za muda katika eneo la Amani. Ujenzi katika jengo la Makao Makuu bado haujaanza kutokana na mahitaji makubwa ya kifedha za ujenzi. Hata hivyo, ili kuiwezesha Taasisi kuanza kazi zake, ujenzi wa vyumba vya maabara ya kupimia bidhaa za chakula na

kemikali zimejengwa katika eneo la ofisi zake zilioko Amani.

Kwa upande wa uimarishaji wa ofisi, kazi ya ujenzi wa sehemu ya maabara inaendelea. Kazi hiyo itakapokamilika ZBS itakuwa na sehemu ya maabara mbili zitakazoshughulika na upimaji wa bidhaa za chakula na kemikali. Aidha, hatua za ununuzi wa vifaa kwa ajili ya maabara hizo zinatarajiwa kuchukuliwa baada ya kukamilika ujenzi huo.

vii. Elimu ya Matumizi ya Viwango na uthibiti ubora wa Bidhaa

116. Mheshimiwa Spika, katika kutekeleza lengo hili, hatua za kutoa elimu juu ya matumizi ya viwango na bidhaa zenye ubora zinaendelea kutekelezwa ambapo vipindi sita (6) vya redio vilirushwa hewani. Aidha taaluma ilitolewa kwa wananchi mbalimbali waliofika katika banda la ZBS wakati wa tamasha la pili la Biashara mwezi wa Januari 2015.

Wakala wa Vipimo na Kamisheni ya Ushindani:

117. Mheshimiwa Spika, Kama nilivyoeleza hapo awali kuhusiana na juhudi za Wizara yangu katika kuandaa Sera ya kumlinda Mtumiaji ambayo itapelekea kufanyiwa mapitio kwa Sheria ya Kumlinda Mtumiaji pamoja na Sheria ya Mezani na Vipimo ambazo zitaanzisha Taasisi hizi mbili. Utekelezaji wa malengo ambayo yalipangwa kutekelezwa chini ya Taasisi hizi mbili kwa mwaka 2014/2015

umeelezwa katika Idara ya Biashara na Ukuzaji Masoko.

Baraza la Biashara la Zanzibar (ZNBC):

118. Mheshimiwa Spika, Baraza la Biashara la Zanzibar lilijiwekea kutekelea majukumu yake kwa kutunga Sheria ya Baraza hilo, kuandaa mikutano ya Baraza pamoja na kuandaa vikao vya kamati Tendaji ya Baraza.

119. Mheshimiwa Spika, katika kutekeleza majukumu hayo, Mikutano miwili ya Baraza ilifanyika ambapo mada zinazohusiana na Uimarishaji wa Mazingira ya Biashara zilijadiliwa. Katika mikutano hiyo, wajumbe walikubaliana kuanzishwa kwa Kamati ndogo ndogo za kisekta ili kushughulikia changamoto za kibiashara ambazo zinajitokeza mara kwa mara bila ya kusubiri kikao cha Baraza kutatua changamoto hizo. Kamati hizo zitaongozwa na mawaziri wa Serikali ili kuharakisha utekelezaji wa maamuzi yake. Aidha, Baraza liliamua kuifanyia mapitio hati ya Kuanzisha Baraza hilo, ili iendane na mazingira ya uendeshaji wa Baraza badala ya kutunga Sheria mpya kwa ajili hiyo.

120. Mheshimiwa Spika, Kwa upande wa uandaaji wa vikao vya Kamati Tendaji ya Baraza, jumla ya vikao sita (6) vilifanyika. Vikao hivyo vilikutana kwa lengo la kuandaa Mkutano wa nane wa Baraza hilo

la Biashara la Zanzibar, ambao ulifanyika tarehe 16 Disemba, 2014.

Baraza la Usimamizi wa Mfumo wa Utoaji Leseni za Biashara

121. Mheshimiwa Spika, Baraza la Usimamizi wa Mfumo wa Utoaji Leseni (Business Licensing Regulatory Council) limeundwa chini ya Sheria Namba 13 ya mwaka 2013, iliyopitishwa na Baraza lako tukufu. Madhumuni makubwa ya kutungwa kwa sheria hiyo ni kuweka mfumo mzuri na rahisi wa utoaji wa leseni, vibali na ruhusa nyengine za biashara.

122. Mheshimiwa Spika, Kwa mwaka wa fedha 2014-2015 utekelezaji wa Sheria hiyo umeanza kwa kufanya mambo yafuatayo:

- i. Kuteua Mtendaji wa Baraza;
- ii. Kutafuta jengo kwa ajili ya ofisi ya Baraza ambalo maandalizi ya ukarabati wake umeshaanza;

Aidha, nyaraka muhimu za kusimamia uendeshaji wa Baraza hilo kama vile Mpango Mkakati, muundo wa Baraza na kanuni zinaendelea kutayarishwa.

VI. PROGRAMU ZA WIZARA KWA MWAKA 2015/2016

123. Mheshimiwa Spika, Kwa mwaka wa fedha 2015/2016 Wizara ya Biashara, Viwanda na Masoko itatekeleza programu kuu nne (4) kama zifuatavyo:

- i. Programu ya Utawala na Uendeshaji;
- ii. Programu ya Maendeleo ya Viwanda na Ujasiriamali;
- iii. Programu ya Ukuzaji na Uendelezaji Biashara
- iv. Programu ya Viwango na Uthibiti (certification) Ubora wa Bidhaa

A. Programu ya Utawala na Uendeshaji

124. Mheshimiwa Spika, Programu hii itakuwa na program ndogo zifuatazo:

- i. Uendeleshaji wa Shughuli za Biashara, Viwanda na Masoko
- ii. Mipango, Sera na Utafiti
- iii. Ofisi Kuu Pemba

125. Mheshimiwa Spika, programu ndogo ya Uendeshaji wa shughuli za Biashara, Viwanda na Masoko itakuwa na jukumu la kutoa huduma za kiutawala, uendeshaji, ununuzi, fedha na maendeleo ya wafanyakazi. ili kutekeleza majukumu yake,

program hii ndogo imepangiwa matumizi ya TZS 1,562.90 milioni kwa mwaka wa fedha 2015/2016.

126. Mheshimiwa Spika, Kwa upande wa program ndogo ya Mipango, Sera na Utafiti ambayo itakuwa na jukumu la kutayarisha, kuchambua na kutathmini utekelezaji wa mipango na malengo maalum ya Wizara imepangiwa matumizi ya TZS 442.57 milioni kwa mwaka wa fedha wa 2015/2016.

Kadhalika, program ndogo ya Ofisi Kuu Pemba ambayo itasimamia uendeshaji wa shughuli za Biashara, Viwanda na Masoko kwa upande wa Pemba imepangiwa matumizi ya TZS 355.17 milioni kwa mwaka wa fedha wa 2015/2016

127. Mheshimiwa Spika, Ili kuweza kutekeleza malengo yake kwa mwaka 2015/2016, Programu ya Utawala na Uendeshaji imetengewa TZS 2,360.64 milioni.

B. Programu ya Maendeleo ya Viwanda na Ujasiriamali

128. Mheshimiwa Spika, Programu ya Maendeleo ya Viwanda na Ujasiriamali itakuwa na majukumu ya kuandaa na kutekeleza sera na mikakati ya maendeleo ya Viwanda na ukuzaji ujasiriamali. Utekelezaji wa majukumu ya program hii umegawika katika maeneo makubwa mawili ambayo ni:

- i. Ukuzaji Viwanda
- ii. Maendeleo ya Ujasiriamali

129. Mheshimiwa Spika, Programu ndogo ya ukuzaji Viwanda itakuwa na jukumu la kuandaa sera na mkakati wa maendeleo ya viwanda na kusimamia utekelezaji wake. Ili kutekeleza majukumu hayo, programu hii ndogo imepangiwa matumizi ya TZS 191.02 milioni kwa mwaka 2015/2016.

130. Mheshimiwa Spika, kwa upande wa programu ndogo ya Ukuzaji Ujasiriamali, ambayo itakuwa na jukumu la kuratibu utekelezaji wa mikakati ya maendeleo ya wazalishaji wadogo wadogo na wajasiriamali wengine imetengewa TZS 700.35 milioni kwa mwaka 2015/2016

131. Mheshimiwa Spika, Ili kutekeleza majukumu ya Program ya Maendeleo ya Viwanda na Ukuzaji Ujasiriamali kwa mwaka 2015/2016 jumla ya TZS 891.37 milioni zimetengwa kwa ajili hiyo.

C. Programu ya Ukuzaji na Uendelezaji Biashara

132. Mheshimiwa Spika, Programu ya tatu itakayotekelezwa na Wizara kwa mwaka 2015/2016 ni Ukuzaji na Uendelezaji Biashara. Kwa ajili ya utekelezaji mzuri wa malengo yake, programu hii imegawanywa katika program ndogo ndogo tatu kama ifuatavyo:

- i. Ukuzaji Masoko na Usafirishaji bidhaa nje
- ii. Ushindani wa Biashara na Kumlinda Mtumiaji
- iii. Biashara ya Ndani na Urahisishaji Biashara

133. Mheshimiwa Spika, Programu ndogo ya Ukuzaji Masoko na usafirishaji bidhaa nje inahusika na uratibu wa maonesho ya biashara, takwimu za biashara za nje, utekelezaji wa Mkakati wa usafirishaji bidhaa na biashara kati ya Zanzibar na Tanzania Bara. Ili kutekeleza majukumu yake kwa mwaka 2015/2016 programu hii ndogo imetengewa TZS 423.93 milioni.

Kwa upande wa programu ndogo ya Ushindani wa Kibiashara na Kumlinda Mtumiaji ambayo itakuwa na jukumu la kuandaa Sera na Sheria zitakazowezesha uwepo wa Ushindani wa biashara na kumlinda mtumiaji imetengewa jumla ya TZS 142.36 milioni kwa mwaka 2015/2016.

134. Mheshimiwa Spika, Programu ndogo nyengine chini ya Programu ya Ukuzaji na Uendeshaji Biashara ni Biashara za ndani na Urahisishaji Biashara. Programu hii ndogo itakuwa na jukumu la kuweka taratibu rahisi za uendeshaji biashara kama vile upatikanaji wa nyaraka muhimu za usafirishaji

au uagiziaji bidhaa zinazotolewa na taasisi za Serikali na kusimamia ushindani. Ili kutekeleza majukumu ya programu hii ndogo jumla ya TZS 690.04 milioni zimetengwa kwa ajili hiyo.

135. Mheshimiwa Spika, Ili kutekeleza majukumu ya Programu ya Ukuzaji na Uendeshaji Biashara kwa mwaka 2015/2016 jumla ya TZS 1,256.33 milioni zimepangwa kwa ajili hiyo.

**D. Programu ya Viwango na Uthibiti (Certification)
Ubora wa Bidhaa**

136. Mheshimiwa Spika, Programu hii itakuwa na jukumu la kuweka viwango kwa bidhaa mbali mbali, kuthibitisha (certification) ubora wa bidhaa na upimaji wa bidhaa mbali mbali kwa lengo la kulinda afya na usalama wa watumiaji wa bidhaa hizo. Kwa ajili ya ufanisi wa utekelezaji wa majukumu yake, Programu hiyo imeundiwa programu ndogo ndogo moja ya Uthibiti wa Bidhaa. Jumla ya TZS 2,100 milioni zimetengwa kwa ajili ya utekelezaji wa programu hii ndogo.

137. Mheshimiwa Spika, Taarifa kamili ya Wizara hii zimeelezwa kuanzia ukurasa wa 672 hadi ukurasa wa 700 wa kitabu cha Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Fedha kwa Bajeti inayotumia Programu (PBB) kwa mwaka wa fedha 2015/2016 – 2017/2018.

VII. SHUKRANI

138. Mheshimiwa Spika, Mafanikio ya Wizara niliyoyaeleza katika hotuba yangu ni matokeo ya mashirikiano makubwa niliyoyapata kutoka kwa Wajumbe wa Baraza hili chini ya uongozi wako mahiri. Ninakushukuru wewe binafsi, Wenyeviti wa Kamati za kudumu za Baraza na Wajumbe wote kwa ushauri na michango yao mliyotupa katika kipindi cha utekelezaji wa bajeti.

139. Mheshimiwa Spika, Sina budi kukiri vile vile kuwa mafanikio ya kiutendaji yaliyojitokeza katika kipindi cha mwaka 2014/2015 ni matokeo ya ushirikiano mkubwa ambao Wizara yangu iliupata kutoka kwa wadau mbali mbali wa ndani na nje ya nchi yetu. Kwa madhumuni ya kutambua mchango mkubwa wa Wadau hao kwa Wizara, naomba kutoa shukrani zangu za dhata kwa nchi na taasisi za ndani na nje hususan zifuatazo:-

- (i) Jamhuri ya Watu wa China;
- (ii) India;
- (iii) Serikali ya Marekani;
- (iv) Shirika la Kimataifa la Kusimamia Malibunifu (World Intellectual Property Organisation – WIPO);
- (v) Kituo cha Biashara cha Kimataifa (International Trade Center – ITC)
- (vi) Mpango wa Maendeleo wa Umoja wa Mataifa (UNDP);

- (vii) Shirika la Umoja wa Mataifa la Maendeleo ya Viwanda (UNIDO);
- (viii) Benki ya Dunia (World Bank);
- (ix) Shirika la Biashara Duniani (WTO);
- (x) Shirika la Misaada la Japan (JICA);
- (xi) Mamlaka ya Maendeleo ya Biashara za Nje Tanzania - TanTrade
- (xii) Sekretarieti ya Jumuiya ya Madola (Commonwealth Secretariat);
- (xiii) Jumuiya za Wafanyabiashara, Wenye Viwanda na Wakulima za Zanzibar na Tanzania Bara;
- (xiv) Baraza la Biashara la Tanzania (TNBC); na
- (xv) Wafanyabiashara wote wakubwa na wadogo na Wawekezaji wa Viwanda.

140. Mheshimiwa Spika, Napenda nichukue fursa hii kwa mara nyengine tena kuwapongeza kwa dhati wafanyakazi wote wa Wizara ya Biashara, Viwanda na Masoko kwa kazi kubwa yenye ufanisi mzuri wanayoifanya kila siku licha ya kukabiliwa na changamoto mbali mbali. Ni matarajio yangu kwamba wataongeza juhudi zao ili kuzidisha ufanisi kwa kuwahudumia wananchi na kutekeleza majukumu yao ipasavyo. Kadhalika, napenda kuwapongeza wafanyakazi wote walioshiriki katika maandalizi ya Hotuba hii kwa kazi nzuri waliyoifanya. Aidha, nawaombea dua njema katika kazi zao.

141. Mheshimiwa Spika, Naomba kutumia nafasi hii pia kuwashukuru wafanyabiashara wote wakubwa,

wakati, wadogo, Juakali na wengine kwa juhudi zao kubwa za kuwahudumia wananchi kwa kuwapatia bidhaa mbali mbali muhimu kama vile nguo, chakula, vyombo vya moto na vifaa vya ujenzi. Nawaomba waendeleo kushirikiana na Wizara yangu kwa kufanya kazi pamoja kwa lengo la kuimarisha biashara na kutoa huduma bora kwa wananchi.

Nawaomba wafanyabiashara wote kuwahurumia wananchi kwa kuwawekea bei nafuu za bidhaa ili waweze kumudu maisha yao. Aidha, nawaomba wafanyabiashara waelekeze nguvu zao katika uwekezaji wa viwanda na biashara ya viungo (spices) kama vile mdalasini, manjano na viungo vyengine, na usindikaji samaki ili kunyanyua usafirishaji bidhaa na kuongeza thamani ya bidhaa zetu na biashara. Kadhalika, kwa kutambua mchango mkubwa kwa wawekezaji wa viwanda, naomba pia Mheshimiwa Spika, kuchukua nafasi hii kutoa pongezi za dhati kwa:

- a. Bakhressa Group of Companies;
- b. Kiwanda cha Sukari Mahonda;
- c. Zainab Bottlers;
- d. Drop of Zanzibar
- e. Super Pure
- f. Zan Bottling
- g. ZATEPA
- h. Zenji Sky Cola.
- i. Allawys Supplies;

142. Mheshimiwa Spika, Juhudi zao za kuimarisha viwanda nchini zinaweka njia kwa wafanyabiashara wengine kuwekeza katika viwanda.

143. Mheshimiwa Spika, Hotuba yangu hii haitokamilika kama sijatoa shukrani zangu za dhati kwa wananchi wa Jimbo la Mtoni kwa ushirikiano wao mkubwa wanaonipa na kunivumilia pale ninapokua mbali nao kutokana na majukumu mengine ya kitaifa yanayonikabili. Nakiri kwamba imani na heshima yao kwangu ni kubwa na ya kipekee na ninaithamini sana.

VIII. MAOMBI YA FEDHA KWA PROGRAMU KWA MWAKA WA FEDHA 2015/2016

Mapato ya Serikali:

144. Mheshimiwa Spika, Kwa mwaka wa fedha 2015/2016, Wizara imepanga kukusanya TZS 139.28 milioni kutokana na ada za huduma za ukaguzi wa mezani na vipimo pamoja na mapato yatokanayo na Tamasha la Biashara.

	Chanzo cha Mapato	Shabaha	Makisio
1	Mezani	4,000	30,000,000
2	Pampu za mafuta	205	10,250,000

3	Matangi ya mafuta	56	15,120,000
4	Viwanda	11	11,000,000
5	Mita za mafuta	12	3,000,000
6	Tamasha la Biashara		45,000,000
7	Mapato mengineyo		24,906,000
	JUMLA		139,276,000

Matumizi:

145. Mheshimiwa Spika, Kwa upande wa matumizi na ili Wizara yangu iweze kutekeleza programu zake ilizojiwekea kwa mwaka wa fedha 2015/2016, naliomba Baraza lako Tukufu sasa liidhinishe matumizi ya jumla ya TZS. 6,608.30 milioni kwa programu nne (4) kama ifutavyo:

Maombi ya Fedha (TZS Mil)

Geresho (Code)	Programu	Makisio ya mwaka 2015/16	
211	Utawala na Uendeshaji wa Wizara ya Biashara, Viwanda na Masoko		
21101	Utawala	1,562.90	
21102	Mipango, Sera na Utafiti	442.57	
21103	Ofisi Kuu Pemba	355.17	
Jumla ndogo			2,360.60
212	Maendeleo ya Viwanda na Ujasiriamali		

21201	Ukuzaji wa Viwanda	191.02	
21202	Maendeleo ya Ujasiriamali	700.35	
Jumla ndogo			891.37
213	Maendeleo na Ukuzaji wa Biashara		
21301	Ukuzaji wa Masoko na Usafirishaji bidhaa nje	423.93	
21302	Ushindani wa kibiashara na Kumlinda Mtumiaji	142.36	
21303	Biashara za ndani na Urahisishaji biashara	690.04	
Jumla ndogo			1,256.33
214	Viwango na Uthibiti Ubora wa bidhaa		
21401	Uthibiti Viwango	2,100.00	
Jumla ndogo			2,100.00
JUMLA KUU			6,608.30

IX. HITIMISHO:

146. Mheshimiwa Spika, naomba kwa mara nyengine tena kukushukuru wewe binafsi pamoja na Waheshimiwa Wajumbe wa Baraza lako na wananchi kwa ujumla kwa kunisikiliza.

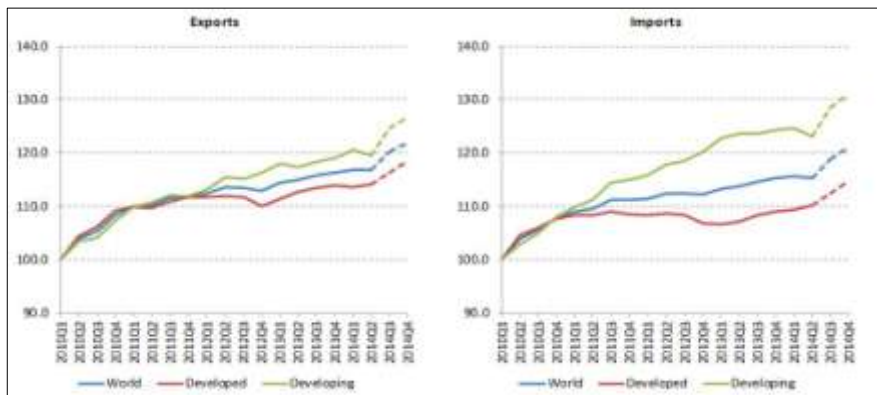
147. Mheshimiwa Spika, naomba kutoa hoja.

(Nassor Ahmed Mazrui),
Waziri,
Wizara ya Biashara Viwanda na Masoko,
Zanzibar.

VIAMBATISHO

MCHORO NAM 1:

Mwenendo wa Usafirishaji na Uingizaji wa bidhaa kwa mwaka 2010/14

Chanzo: Shirika la Biashara la Dunia (WTO)

JADWELI NAM. 1

Uingizaji wa Mafuta ya Nishati

TZS (Mil)

Mwaka	Petrol	Diesel	Kerosene	Jet Oil	Jumla
2012	36,935.00	47,935.00	6,417.00	16,378.00	107,665.00
2013	49,453.00	40,294.00	8,205.00	11,217.00	109,169.00
2014	47,003.00	39,048.00	7,157.00	33,019.00	126,227.00

Chanzo: Ofisi ya Mtakwimu Mkuu wa Serikali

JADWELI NAM. 2:**Mwenendo wa Biashara Baina ya Zanzibar na Tanzania****Bara****TZS Mil**

Mwaka	2010	2011	2012	2013	2014	
Kuja Zanzibar	23,268.7	74,738.3	79,666.2		61,869.3	64,296.4
Kwenda T. Bara	2,203.8	71,396.8	224,400.5	501,204.2	366,354.2	
Urari wa Biashara	-21,064.9	-3,341.1	144,734.3	439,334.9	302,057.8	

Chanzo: Mtakwimu Mkuu wa Serikali**JADWELI NAM 3****Bei za Chakula Soko la Dunia Julai 2014– Machi****2015:****USD**

Bidhaa	Julai – Dis.	Jan - Machi
Mchele	406 – 438	400 – 407
Sukari	500 – 680	500 – 624
Unga wa ngano	243 - 280	245 - 262

Chanzo: www.indexmundi.com

JADWELI NAM. 4

Uagizaji wa Chakula Muhimu Julai 2014 – Machi 2015:

Tani

	Mchele	Sukari	Unga	Jumla
Chakula	297,193	49,997	64,740	411,930
Matumizi	25,072	9,532	11,120	45,724
Bakaa	272,121	40,465	53,620	124,189

Chanzo: Wizara ya Biashara, Viwanda na Masoko

JADWELI NAM. 5

Bei za Chakula katika soko la ndani:

TZS

	Julai - Disemba	Januari - Machi	Aprili - Mei
Mchele	1,050 - 1100	1,050 -1100	1100 - 1200
Sukari	1200 - 1300	1200 -1300	1300 – 1400
Unga ngano	1100 – 1150	1100 – 1150	1100 - 1200

Chanzo: Wizara ya Biashara, Viwanda na Masoko

JADWELI NAM. 6

Matumizi ya Bajeti ya Wizara kwa kipindi cha Julai 2014

– Machi 2015

(TZS Mil)

Fungu	Bajeti ya Mwaka	Fedha zilizoingizwa	% ya Bajeti
Mishahara	1,240.40	1,001.60	80.75%
Matumizi mengineyo	1,245.90	810.652	65.07%
Kazi za Maendeleo	2,335.70	303.5	12.99%
Ruzuku	1,042.30	505.50	48.50%
JUMLA KUU	5,864.30	2,621.24	26.20%

JADWELI NAM 7
MATUMIZI YA BAJETI KWA IDARA KWA KIPINDI CHA
JULAI 2013 – MACHI 2014

TZS MIL:

Idara	Bajeti ya mwaka	Kilichoombwa	Kilichoingizwa	% ya kilichoombwa	% ya Bajeti
Kazi za Kawaida (TZS Milioni)					
Afisi Kuu Pemba	349.13	276.58	232.74	84.1	66.7
Mipango, Sera na Utafiti	281.18	238.59	132.54	55.6	47.1
Biashara na Ukuzaji Masoko	327.64	214.85	243.43	113.3	74.3
Viwanda na Maendeleo ya <u>jasiriamali</u>	245.05	196.92	114.40	58.1	46.7
Utumishi na Uendeshaji	1,283	1,195.48	1,089.14	91.1	82.0
Jumla	2,486.0	2,122.42	1,812.25	85.4	71.6
Ruzuku (TZS Milioni)					
Baraza la Biashara	242.30	175.00	131.86	75.3	54.4
Kamisheni ya ushindani	50.00	20.00			
Kamisheni ya vipimo	50.00	20.00	5.00	25.0	100.0
Taasisi ya viwango	600.00	350.00	358.63	102.5	59.8
Baraza la Usimamizi wa Leseni la Zanzibar	100.00	40.00	10.00	25.0	10.0
Jumla	1042.3	605.0	505.49	83.6	50.7

Kazi za Maendeleo					
Kuimarisha Mazingira ya Biashara	1,315.70	760.00	155.50	20.5	11.8
Kujenga uwezo wa kondoeshwa biashara	150.00	90.00	40.00	44.4	26.7
Kuimarisha Taasisi ya Viwango	770.00	400.00	80.00	20.0	10.4
Mkakati wa Maendeleo ya Karafuu	100.00	65.00	28.00	43.1	28.0
Jumla	2,335.70	1,315.00	303.50	23.1	13.0
JUMLA KUU	5,864.30	4,042.42	2,621.24	64.8	44.7